บทที่ 4

อภิปรายผล

ผู้วิจัยได้จำแนกแนวทางการนำเสนอผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ออกเป็น 2 แนวทางที่สำคัญ คือ ตอนที่ 1 ได้แก่ ผลการศึกษาวิจัยด้านการจัดทำแผนที่ทางวัฒนธรรมของม้ง จ.พิษณุโลก และตอนที่ 2 ได้แก่ แนวคิดยุทธศาสตร์ทหารเพื่อการพัฒนาโดยการประยุกต์ใช้มิติทางวัฒนธรรม ผลการศึกษาพบประเด็นสำคัญดังนี้

ตอนที่ 1 แผนที่ทางวัฒนธรรมม้ง จ.พิษณุโลก

1. ประวัติความเป็นมาของม้ง จ.พิษณุโลก

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลม้งผู้มีความเชี่ยวชาญในด้านวัฒนธรรมพบว่า ม้งในชุมชนเป้าหมายมีถิ่นฐานเดิมอยู่ในประเทศจีน ก่อนอพยพลงมาทางใต้และเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย ลาวและพม่าตามลำดับ โดยสาเหตุสำคัญของการอพยพของม้งพิษณุโลกมีความสอดคล้องกับการศึกษาของรัลนา มณีประเสริฐ (2541.หน้า 3) กล่าวคือเพื่อเป็นการหลบหนีระบอบการปกครองที่ไม่พึงประสงค์ของชนชั้นปกครองของจีนในราว พ.ศ.2413 แต่จากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่ารูปแบบของการอพยพย้ายถิ่นของม้งในชุมชนเป้าหมายเป็นการกระทำอย่างต่อเนื่องในลักษณะขบวนทยอย ไม่ได้อพยพมาในคราวเดียวทั้งหมดเหมือนที่เคยเข้าใจกัน

สำหรับการเข้ามาในประเทศไทยของม้งที่สมาคมศูนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทย (เว็บไซต์) รายงานว่าเป็นการอพยพผ่านประเทศลาว 3 ช่องทาง คือ ช่องทาง อ.เชียงของ จ.เชียงราย ช่องทาง อ.ปัว จ.น่าน และช่องทางตามแนวภูคายเลย จ.เลย แต่จากการสัมภาษณ์ก็พบประเด็นขัดแย้งเช่นกันว่า ม้ง จ.พิษณุโลก นั้นเข้ามาในประเทศไทยโดยผ่านหลายช่องทางจากที่เคยเข้าใจกันกล่าวคือช่องทาง อ.นาแห้ว อ.ด่านซ้าย จ.เลย และ ช่องทาง อ.ปัว อ.แม่จริม จ.น่าน แต่รูปแบบของการอพยพเป็นการอพยพเคลื่อนย้ายไปหลายแห่งเนื่องจากเหตุผลความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ทำมาหากินและเหตุผลด้านแนวความคิดอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกัน ได้ทำให้ม้งจำนวนหนึ่งตัดสินใจเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยและมีส่วนสำคัญในการรบแบบจรยุทธ์ ซึ่งด้วยเงื่อนไขทางการเมืองดังกล่าวทำให้รูปแบบของการอพยพมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น กล่าวคือมีการเคลื่อนย้ายไปตามกลุ่มพื้นที่ทางการเมืองเป้าหมายต่างๆหลายแห่งจนกระทั่ง พ.ศ. 2525 เมื่อรัฐบาลไทยมีนโยบายที่สามารถทำให้พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยยอมยุติบทบาทและเข้าร่วมเป็นผู้พัฒนาชาติไทยได้สำเร็จ ม้งจึง

เริ่มก่อตั้งหมู่บ้านเป็นหลักแหล่งตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ซึ่งจากการสัมภาษณ์พบว่าการก่อตั้งชุมชนในช่วงนี้เป็นไปภายใต้นโยบายและแนวปฏิบัติของภาครัฐในขณะนั้น โดยพบว่ามีจำนวนทั้งสิ้น 7 หมู่บ้านได้แก่ หมู่บ้านร่มเกล้า หมู่บ้านน้ำคับ หมู่บ้านน้ำจวง หมู่บ้านน้ำแจ้งพัฒนา หมู่บ้านร่องกล้า หมู่บ้านห้วยน้ำไซ และหมู่บ้านห้วยทรายเหนือ ส่วนหมู่บ้านสงบสุขและหมู่บ้านห้วยน้ำไซใต้นั้นได้แยกออกมาจากหมู่บ้านร่มเกล้า และหมู่บ้านห้วยน้ำไซ ตามลำดับ และด้วยเหตุผลในการกำกับดูแลและปกครองจำนวนประชากรที่มากขึ้นตามคำสั่งของกระทรวงมหาดไทย ทำให้รูปแบบของการบริหารจัดการและการกำหนดรูปแบบการปกครองของหมู่บ้านต่างๆ ได้ถูกออกแบบตามแนวทางและนโยบายของภาครัฐเป็นสำคัญ

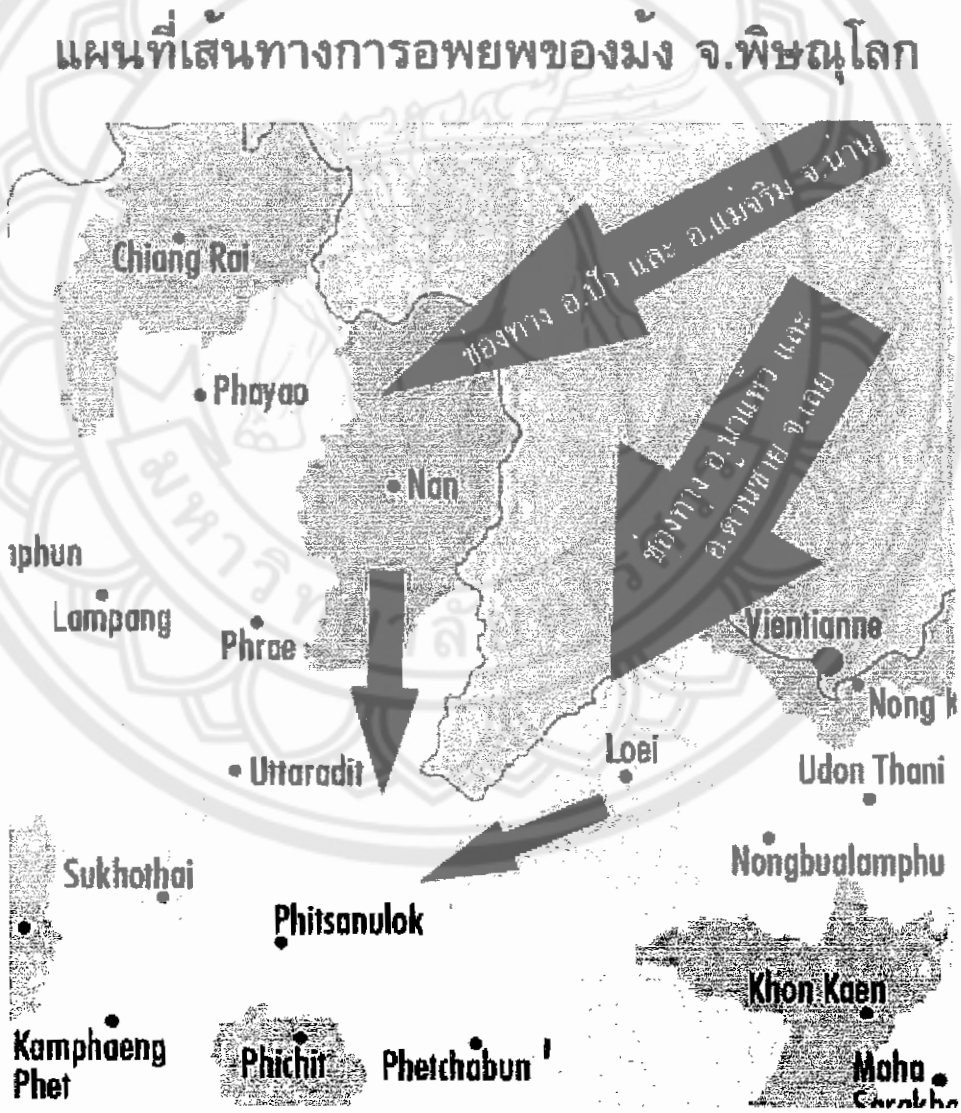

ภาพ 8 แผนที่เส้นทางอพยพของม้ง จ.พิษณุโลก

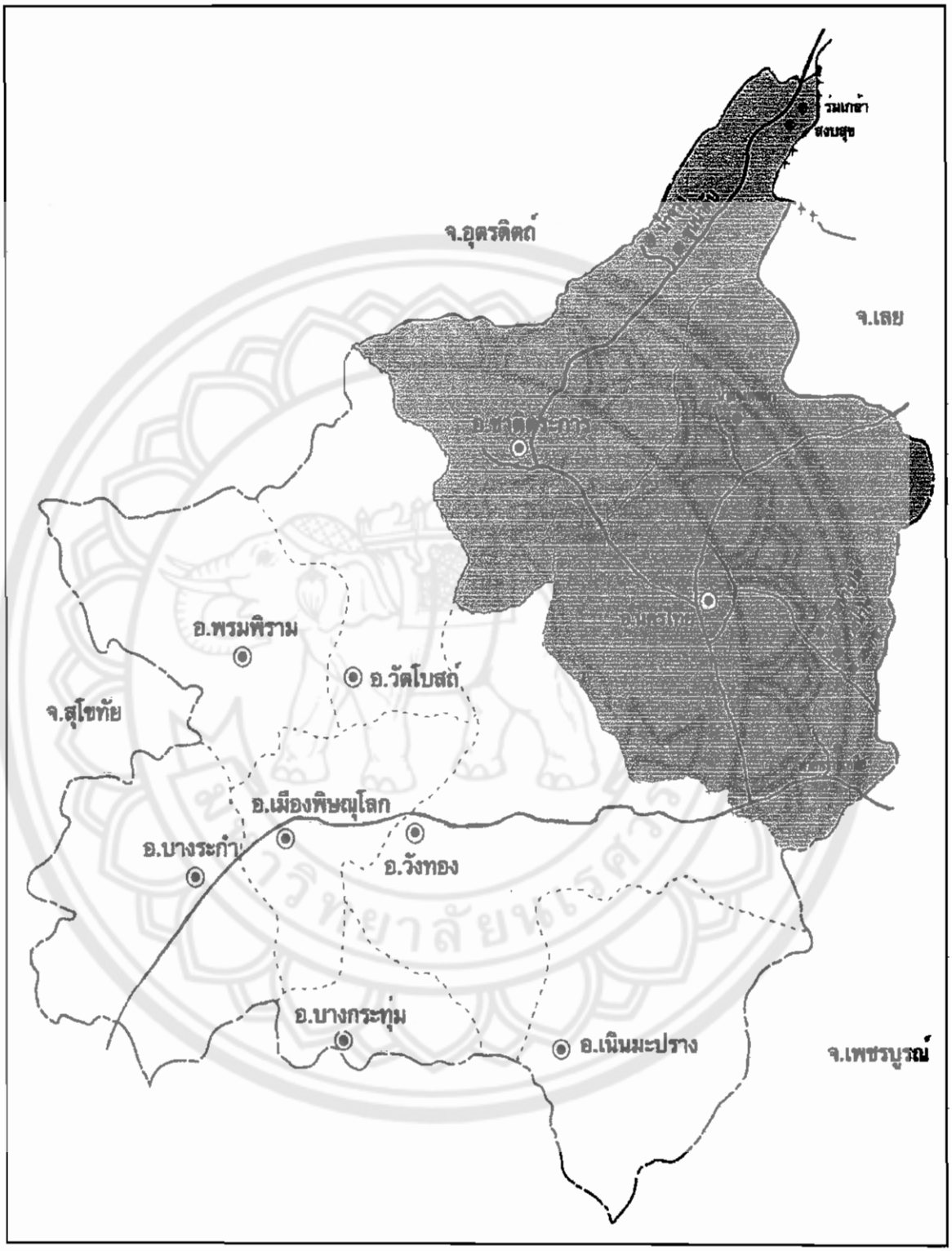

ภาพ 9 แผนที่แสดงหมู่บ้านม้งใน จ.พิษณุโลก

2. การแบ่งกลุ่ม

จากข้อมูลชาวม้งในประเทศไทย (เว็บไซต์) พบว่าสามารถจำแนกม้งได้ 2 กลุ่ม ได้แก่

1. **ม้ง(น)จั่ว** (Moob ntsuab) **ในภาษาไทยเรียกว่า ม้งเขียวหรือม้งน้ำเงินหรือม้งลาย ตามแต่จะเรียกกันในแต่ละภูมิภาค**

2. ฮม้งเด๊อ (Hmoob dawb) ในภาษาไทยก็เรียกว่า ม้งขาว

จากการสัมภาษณ์ภาคสนามพบว่าม้งที่พบใน จ.พิษณุโลกทั้งหมดเป็นฮม้ง**เด๊อ** (Hmoob dawb) หรือม้งขาวทั้งสิ้น สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะม้งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความ**ยึด**เหนี่ยวทางวัฒนธรรมและความผูกพันในกลุ่มชาติพันธุ์สูง ม้งขาวเป็นกลุ่มหลักที่ได้อพยพเข้า**มาทำ**มาหากินในพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์บริเวณ จ.พิษณุโลก และได้อพยพมาเป็นนักรบแบบจร**ยุทธ์** ตามแนวความคิดอุดมการณ์ทางการเมืองของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในอดีตดังที่**กล่าว**ไปแล้วในข้างต้น โดยกระบวนการอพยพได้กระทำผ่านการบอกกล่าว การชักชวนผ่านระบบ**เครือ**ญาติและแซ่สกุล

3. ลักษณะการสร้างบ้านเรือน

จากข้อมูลในเว็บไซต์พิพิธภัณฑ์ชาวเขา (เว็บไซต์ ก.) ที่กล่าวว่าม้งนิยมตั้งบ้าน**เรือน**บนภูเขาตั้งแต่ระดับพื้นราบไปจนถึงบนภูเขาสูงประมาณ 3,000 ถึง 5,000 ฟุต จากระดับน้ำ**ทะเล**นั้น สำหรับชุมชนม้ง จ.พิษณุโลก พบว่าลักษณะของการก่อสร้างบ้านเรือนของม้งยังคงรูปแบบ**เดิม** หากแต่พบว่ามีม้งบางส่วนได้อพยพโยกย้ายไปสร้างบ้านใหม่เพื่อทำมาหากินในที่ราบหรือ**ในเขต**ชุมชนเมืองมากขึ้นเมื่อปริมาณและคุณภาพของการจ้างงานในหมู่บ้านไม่สามารถตอบสนอง**ความ**ต้องการของตนเองได้ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและการจ้างงานได้เข้ามามี**บทบาท**สำคัญเพิ่มมากขึ้นต่อการก่อสร้างบ้านเรือนของม้ง จ.พิษณุโลกในปัจจุบัน

ส่วนภูมิประเทศที่เหมาะสมในการตั้งหมู่บ้าน จากข้อมูลของพิพิธภัณฑ์ชาวเขา (เว็บไซต์ ก.) ที่กล่าวว่าม้งจะเลือกทำเลที่ตั้งบ้านเรือนที่ดีโดยเป็นเนินเขาที่ลาดลงแต่ไม่ลาดชันจน**เกินไป**นัก สุดปลายเนินมีลำห้วยไหลผ่านตลอดปี ฝั่งตรงข้ามมีเขาสองลูกตั้งสับหว่างกันเชื่อว่าถ้าได้**ทำเล**ที่ตั้งหมู่บ้านลักษณะนี้จะทำให้ผู้อยู่อาศัยมีความสุขและร่ำรวย จากการสำรวจของผู้วิจัยพบว่าม้ง จ.พิษณุโลก ยังคงมีความเชื่ออย่างเหนียวแน่นในเรื่องการตัดสินใจเลือกภูมิประเทศในการก่อตั้งชุมชนและการที่ภาครัฐได้คำนึงถึงความเชื่อดังกล่าว ทำให้การตั้งหมู่บ้านทั้ง 7 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่บ้านน้ำคับ หมู่บ้านน้ำจวง หมู่บ้านน้ำแจ้งพัฒนา หมู่บ้านร่องกล้า หมู่บ้านห้วยน้ำไซ หมู่บ้านห้วยน้ำไซใต้และหมู่บ้านห้วยทรายเหนือ มีลักษณะการตั้งบ้านเรือนที่สอดคล้องกับความเชื่อดั้งเดิมของม้ง กล่าวคือบ้านเรือนส่วนใหญ่ปลูกสร้างอยู่ระหว่างเนินเขาที่มีลำห้วยไหลผ่านกลาง

หมู่บ้าน (ภาพ 18 ภาคผนวก ก) มีเพียงหมู่บ้านร่มเกล้าและหมู่บ้านสันติสุขที่ทำเลการตั้งบ้านเรือนไม่สามารถหาเนินเขาที่มีลำห้วยไหลผ่านตลอดปีได้ ภาครัฐจึงได้เลือกทำเลที่ตั้งหมู่บ้านที่อยู่บนเนินเขาสูงแต่มีอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่อยู่บริเวณตีนเขาหลังหมู่บ้านทดแทน (ภาพ 19 ภาคผนวก ก) ส่งผลให้การก่อสร้างบ้านเรือนมั่งเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและสอดคล้องกับความต้องการของมั่ง ซึ่งยุทธศาสตร์ดังกล่าวของภาครัฐได้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการออกแบบยุทธศาสตร์การพัฒนาที่วางอยู่บนพื้นฐานของการมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในวัฒนธรรมของมั่ง

ภาพ 10 แผนที่การเลือกทำเลที่ตั้งหมู่บ้านมั่ง

จากการศึกษาพบว่าใน พ.ศ. 2549 ม้ง จ.พิษณุโลก ยังคงความนิยมในการปลูกสร้างบ้านเรือนใกล้ชิดกันในกลุ่มเครือญาติเช่นในอดีต หากแต่ในหลายชุมชนซึ่งที่ดินหรือแหล่งประกอบอาชีพอยู่ไกลจากบริเวณที่อยู่อาศัยมาก ม้งมักนิยมสร้างบ้านอีกหลังหนึ่งไว้ใกล้กับที่ทำกิน เช่น ปลูกสร้างบ้านอีกหลังไว้ในไร่และอาศัยอยู่ที่บ้านหลังที่สองนี้จนหมดฤดูกาลเพาะปลูกจึงย้ายกลับมาอยู่ที่บ้านหลังแรก

สำหรับวัสดุที่ชาวม้งใช้ในการสร้างบ้านโดยทั่วไปจากข้อมูลของบุญช่วย ศรีสวัสดิ์ (2545. หน้า 430) เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับสภาพบ้านม้ง จ.พิษณุโลก พบว่า มีความแตกต่างกันหลายประการ สำหรับม้งผู้มีรายได้น้อยจะใช้วัสดุที่หาได้ตามที่ท้องถิ่นนั้นๆมาดำเนินการก่อสร้างบ้าน สภาพบ้านเป็นบ้านชั้นเดียว ไม่มีหน้าต่าง ฝาบ้านเป็นไม้แผ่นหรือไม้ไผ่สับฟาก เสาทำจากไม้เนื้อแข็ง วัสดุที่ใช้ทำหลังคานิยมใช้ใบเหียง ใบค้อหรือหญ้าคา ในการมุงหลังคา ส่วนพื้นบ้านยังคงเป็นดินเช่นเดิม สำหรับม้งที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีจะนิยมสร้างบ้านโดยมีการนำวัสดุสมัยใหม่เข้ามาร่วมใช้ด้วยหลายชนิด เช่น สังกะสี กระเบื้องมุงหลังคา อิฐคอนกรีตสำเร็จ ปูนซีเมนต์ เสาคอนกรีต หน้าต่างและบานพับ เป็นต้น (ภาพ 20 ภาคผนวก ก)

สำหรับสภาพภายในบ้านม้ง พบว่ายังนิยมสร้างบ้านที่มีทางเข้าออก 2 ประตู ได้แก่ ประตูหลัก (ขอจ้งต่าห์) สำหรับเข้าออกประจำวัน รวมทั้งใช้ประกอบพิธีสำคัญภายในบ้านทุกชนิด และประตูรอง (ขอจ้งจั่ว) สำหรับช่วยในการเข้าออกเพียงเพื่อให้สะดวกขึ้น นอกจากนี้ม้งยังนิยมซื้ออุปกรณ์เครื่องอำนวยความสะดวกและเครื่องใช้ไฟฟ้ามาใช้เหมือนคนในสังคมเมืองทั่วไป สำหรับราคาและรูปแบบจะแตกต่างกันไปตามแต่ฐานะทางเศรษฐกิจจะอำนวย เช่น หลอดไฟฟลูออเรสเซนต์ โทรทัศน์ เครื่องเสียง เตาแก๊ส ตู้กับข้าว โต๊ะ เก้าอี้ เป็นต้น เพียงแต่บ้านม้งใน พ.ศ. 2549 ไม่มีเตาไฟตั้งอยู่ในบริเวณพื้นดินตรงกลางสำหรับผิงไฟหรือวางน้ำซารับรองแขกดังเช่นอดีต แต่นิยมจัดหาอาหาร เครื่องดื่มมารับรองแขกจากในครัวและนั่งรับประทานบนโต๊ะเก้าอี้ที่จัดเตรียมไว้กลางบ้านแทน (ภาพ 21 ภาคผนวก ก) ปรากฏการณ์ดังกล่าวจึงสะท้อนให้เห็นถึงการปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ของม้ง จ.พิษณุโลกในสองลักษณะ กล่าวคือ การสร้างอัตลักษณ์ส่วนบุคคล (Personel Identity) และอัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity) ดังพบว่าในสังคมดั้งเดิมเตาไฟอาจเป็นสัญลักษณ์ทางสังคมของม้งที่เกิดขึ้นจากมาตรฐานทางสังคมที่เกี่ยวพันอยู่กับระบบความเชื่อเรียกร้องจากม้งในฐานะสมาชิก (Virtual Identity) ในขณะที่ชุดรับแขกหรือโต๊ะอาหารได้กลายเป็นอัตลักษณ์ส่วนบุคคลที่ม้ง จ.พิษณุโลกปัจจุบันเลือกปฏิบัติในชีวิตประจำวัน นอกจากเตาไฟใหญ่ที่สูญหายไปยังพบว่าม้งในปัจจุบันได้ทำการเก็บครกตำข้าวออกไปจากในบ้านหมดแล้ว เพราะวิถีการผลิตที่เปลี่ยนแปลงไป และนิยมใช้บริการโรงสีข้าวภายในหมู่บ้านทดแทนการตำข้าว

จากการสังเกตจึงพบว่าครกตำข้าวในหมู่บ้านเป็นสิ่งที่กลายเป็นของหายากและแทบจะไม่พบครัวเรือนใดที่ยังใช้ครกตำข้าวบริโภคในชีวิตประจำวันเลย

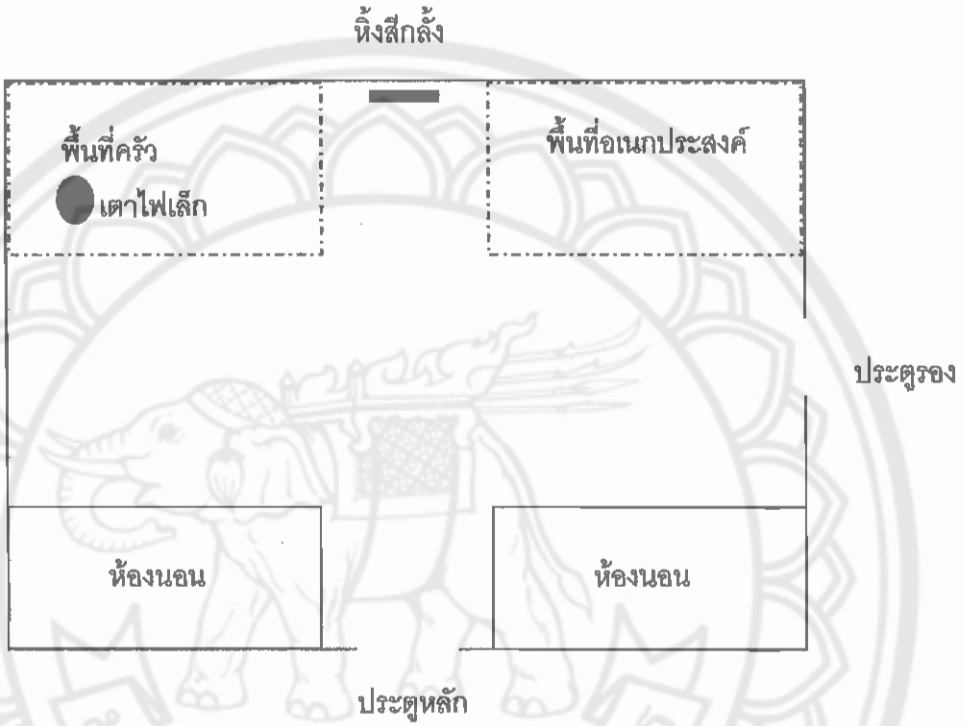

ภาพ 11 องค์ประกอบบ้านม้งที่อนุรักษ์ความดั้งเดิมไว้

นอกจากนี้ยังพบว่า มีม้งอีกจำนวนไม่น้อยที่นิยมสร้างบ้านทรงสมัยใหม่เหมือนคนในชุมชนเมืองทุกประการ แต่เนื่องจากการอาศัยอยู่ในบ้านทรงสมัยใหม่ของม้งไม่สะดวกในการประกอบพิธีกรรมภายในบ้านตามความเชื่อเดิม จึงทำให้ม้งจำนวนไม่น้อยใน จ.พิษณุโลก นิยมสร้างบ้านอีกหลังหนึ่งให้มีองค์ประกอบตามความเชื่อเดิมทุกประการไว้ข้างหลังบ้านที่พักอาศัย เพื่อใช้ประกอบพิธีกรรมและเป็นห้องครัวรวมทั้งเป็นพื้นที่อเนกประสงค์ของครอบครัวอีกด้วย

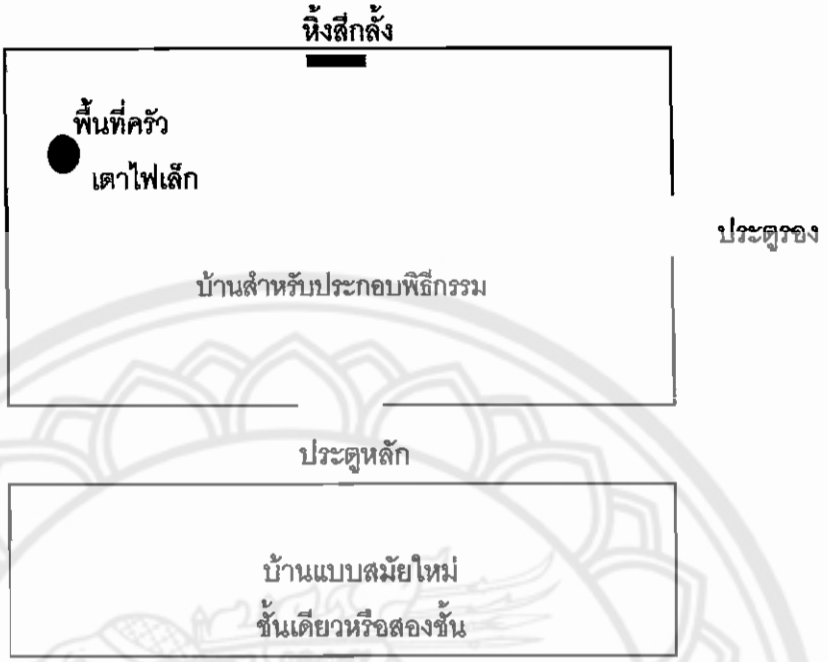

ภาพ 12 องค์ประกอบบ้านม้งที่สร้างแบบสมัยใหม่และแบบดั้งเดิม 2 หลังพร้อมกัน

การเปลี่ยนแปลงที่พบอีกประการหนึ่งของม้ง จ.พิษณุโลก ได้แก่ รูปแบบการจัดห้องนอน ที่ในปัจจุบันพบว่า มีการจัดเป็นสัดส่วนชัดเจนมากยิ่งขึ้นสำหรับห้องเจ้าของบ้าน ห้องลูกชาย ห้องลูกสาว โดยทำเป็นแคร่ยกพื้นสูงจากพื้นดินราว 1 ฟุต มีที่นอน หมอน มุ้งครบชุด (ภาพ 22 ภาคผนวก ก) สำหรับม้งที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีอาจต่อเติมให้มีห้องพักแยกเป็นการเฉพาะหรือจะจัดให้แยกปูเสื่อนอนกลางบ้านก็ได้ตามแต่เจ้าของบ้าน นอกจากนี้ยังพบว่าบริเวณภายนอกบ้านมีการสร้างโรงรถเพิ่มเติมขึ้นมาโดยสามารถใช้จอดรถและเก็บของได้ มีการปลูกพืชผักสวนครัวไว้รอบๆบริเวณบ้าน ส่วนโรงเลี้ยงสัตว์นั้น ในอดีตจะสร้างติดกับตัวบ้าน แต่ใน พ.ศ. 2549 ได้แยกให้ห่างออกมาจากตัวบ้านพอสมควรเนื่องจากม้งปัจจุบันได้รับคำแนะนำในเรื่องการควบคุมโรคระบาดจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและมีความตระหนักในเรื่องสุขอนามัยมากยิ่งขึ้น

4. โครงสร้างการปกครอง

4.1. ด้านการปกครอง ม้ง จ.พิษณุโลก แสดงให้เห็นถึงการยึดเหนี่ยวทางสังคม (Social Solidarity) ในลักษณะสังคมแบบกลไก (Mechanical Solidarity) คือ การยึดถือค่านิยม จารีตประเพณี ความคิด ความเชื่อและทัศนคติต่างๆ แบบเดียวกัน โดยจำแนกได้เป็น 2 กลุ่มหลัก ดังนี้

1. โครงสร้างการปกครองในครอบครัว มั่งนับถือความอาวุโสและเพศเป็นสำคัญ เช่น บิดามารดามีอำนาจเหนือบุตร น้องต้องคารวะผู้เป็นพี่ และฝ่ายชายมีอำนาจเหนือฝ่ายหญิง เป็นต้น แต่ใน พ.ศ. 2549 พบว่า การนับถืออาวุโสและบทบาทชายหญิงนั้น จะเห็นได้ชัดเฉพาะในเรื่องการตัดสินใจและการแก้ไขปัญหาสำคัญๆของครอบครัวเท่านั้น ส่วนสิทธิเสรีภาพถือว่าทุกคนมีความเท่าเทียมกันตามระบอบประชาธิปไตย นอกจากนี้แล้วมั่งยังให้ความเคารพและเชื่อฟังผู้อาวุโสในแซ่สกุลตนซึ่งถือเป็นตัวแทนของแซ่สกุลในชุมชน มีหน้าที่คอยให้คำปรึกษา ดูแลช่วยเหลือทุกข์สุขของลูกหลานตลอดจนเป็นผู้มีความรู้ทางจารีตประเพณีในการประกอบพิธีกรรมต่างๆของกลุ่มแซ่สกุลตนเองได้เป็นอย่างดี

2. โครงสร้างการปกครองในชุมชน เป็นการสร้างความสุขและสงบเรียบร้อยให้เกิดแก่ชุมชน สามารถจำแนกย่อยออกได้ 2 ลักษณะ คือ

2.1. ผู้นำทางการเมือง คือ ผู้นำที่ได้รับการเลือกตั้งจากสมาชิกของชุมชนหรือจากราชการ มีอำนาจหน้าที่เป็นผู้แทนของชุมชนและรัฐในการกำกับดูแลให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่ได้วางไว้ ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายหรือกฎจารีตก็ตาม ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล (ส.อบต.) เป็นต้น

2.2. ผู้นำทางความคิด คือ ผู้นำที่สร้างความมั่นคงทางจิตวิญญาณและก่อศรัทธาให้เกิดแก่คนในชุมชน ได้แก่ หมอผีประจำแซ่สกุล ซึ่งมีบทบาทเป็นผู้ให้บริการทางพิธีกรรมเชิงนามธรรมที่เกี่ยวข้องกับสุขภาวะทางจิต เช่น พิธีรับขวัญ (ฮูปลี) พิธีเรียกขวัญ (เซ่อเจ้ง) พิธีบวงสรวงบรรพบุรุษ (ไล่ต้า) หรือ พิธีลงสีดา (อัวเน้ง) เป็นต้น

4.2. **ด้านกฎระเบียบและข้อบังคับ** มีลักษณะเป็นกฎจารีตประเพณี (Common Law) เกิดจากการประชุมและออกความคิดเห็นร่วมกันของผู้นำแซ่สกุล เพื่อถือเป็นหลักปฏิบัติตามจารีตประเพณีและข้อตกลงในชุมชนอย่างเคร่งครัด โดยการออกกฎระเบียบการจัดการชุมชนเครือข่ายม้ง จ.พิษณุโลก เมื่อวันที่ 19-20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2548 ณ บ้านสวน วรรณา-ไกรสิทธิ์ อ.นครไทย จ.พิษณุโลก (เครือข่ายชุมชนม้งพิษณุโลก, 2548. หน้า 1) มีรายละเอียดดังนี้

- **กฎข้อบังคับสิ่งแวดล้อม**

1. **การจัดการขยะมูลฝอย**

1.1. **ให้ทุกครัวเรือน จัดทำที่ทิ้งขยะของตนเอง**

1.2. **ให้หมู่บ้านจัดหาที่ทิ้งขยะของหมู่บ้าน**

1.3. **ห้ามมิให้ทุกครัวเรือนทิ้งภาชนะบรรจุสารเคมีหรือวัตถุมีพิษในชุมชน ในแม่น้ำลำธาร โดยให้ขุดหลุมฝังลงดินให้เรียบร้อย**

2. การจัดการต้นน้ำและพื้นที่ป่า

2.1. ต้องมีการดูแลรักษาแหล่งน้ำสาธารณะและต้นน้ำลำธาร

2.2. เจ้าของไร่ ถ้าต้องการเผาไร่จะต้องทำแนวกันไฟก่อนเผาเพื่อป้องกันไฟลุกลาม

2.3. ต้องมีการประชาสัมพันธ์ รณรงค์สร้างจิตสำนึกในการดูแลป่า การป้องกันไฟป่าและการล่าสัตว์ป่า

3. มลภาวะเป็นพิษ

3.1. ห้ามเลี้ยงหมูหรือทำคอกหมูหรือปล่อยหมูในบริเวณชุมชน หากจะเลี้ยงในชุมชนให้ขุดหลุมใส่ขี้หมูเพื่อป้องกันกลิ่นเหม็น (เลี้ยงเป็นหมูหลุม) แต่ถ้าไม่เลี้ยงเป็นหมูหลุมให้ไปทำคอกเลี้ยงนอกชุมชน

3.2. ห้ามส่งเสียงรบกวน เสียงดัง เช่น แข่งจักรยานยนต์ ดื่มสุราหรือทะเลาะวิวาทในยามวิกาล

บทลงโทษ

1. ตักเตือนในเบื้องต้น

2. กรรมการหมู่บ้านสามารถปรับตั้งแต่ 200 บาท แต่ไม่เกิน 1,000 บาท ตามมติและความเห็นชอบของกรรมการหมู่บ้าน

- **กฎข้อบังคับยาเสพติด**

1. ให้ผู้นำตระกูลแซ่ตักเตือนบุตรหลานหรือคนในแซ่ของตนเองมิให้เข้าไปข้องเกี่ยวกับยาเสพติด โดยใช้การประนีประนอมด้วยความเป็นพี่เป็นน้องสายสัมพันธ์ของเครือญาติเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ หากไม่เชื่อฟังให้ผู้นำตระกูลแซ่พิจารณาตัดบุคคลผู้ข้องเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นออกจากแซ่ของตนเอง

2. หากลูกหลานหรือบุคคลในตระกูลแซ่ใดไม่เชื่อฟัง ให้ตระกูลแซ่นั้นตัดความช่วยเหลือทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณี หรือพิธีกรรม ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น

3. ห้ามมิให้ผู้นำตระกูลแซ่ ผู้นำชุมชน (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ส.อบต.) เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด หากเข้าไปเกี่ยวข้องชาวบ้านสามารถขับออกจากตำแหน่งหรือสถานะทางสังคมได้

- **กฎข้อบังคับประเพณี วัฒนธรรม**

1. เทศกาลปีใหม่ม้ง

1.1. เทศกาลปีใหม่ม้ง ที่ประชุมเห็นชอบให้ส่งตัวแทนหมู่บ้านละ 1 คน ไปร่วมประชุมกับสมาคมม้งเพื่อกำหนดวัน เพื่อให้เริ่มพร้อมกันทั้งประเทศ

1.2. ให้ทุกคนใส่ชุดม้งในงานเทศกาลปีใหม่ม้งเพื่อเป็นเกียรติและร่วมรักษาประเพณีอันดีงามของชุมชน ไม่ควรแต่งกายชุดอื่นใดเข้าไปในงาน

2. ศาสนาพิธี

2.1. รณรงค์และส่งเสริมให้เยาวชนรุ่นใหม่ เห็นคุณค่าในประเพณีวัฒนธรรมอันดีงาม ร่วมสืบสานประเพณีโดยกระบวนการเรียนรู้ เช่น การเป่าแคน แบบ zaj tshoob (ย่าซ้ง) txiv saiv (จี๋ไส) nkauj tuag (เก้าตัวห์) และ nkauj plig (เก้าปลีห์) เป็นต้น

2.2. ส่งเสริมให้แต่ละชุมชนมีการเรียนการสอนและถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมภายในชุมชนระหว่างคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่

3. การแต่งงาน

3.1. บุตรหลานที่สามารถแต่งงานได้ทั้งฝ่ายชาย ฝ่ายหญิงจะต้องมีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอายุไม่ถึง 18 ปี ให้ปรับฝ่ายชายเป็นเงิน 1,500 บาท เพื่อมอบให้พ่อแม่ของฝ่ายหญิง

3.2. ค่าสินสอดและค่าใช้จ่ายต่างๆในพิธีแต่งงาน ให้ใช้มติเดิมของเครือข่ายชุมชนม้ง 28 หมู่บ้าน

- **กฎข้อบังคับเยาวชนทะเลาะวิวาท**

การป้องกัน

1. ให้ผู้ใหญ่บ้านประชาสัมพันธ์แจ้งกฎระเบียบจากการประชุมแก่ลูกบ้านให้ทราบโดยทั่วกัน

2. ให้ผู้นำตระกูลแซ่ควบคุม อบรมสั่งสอนลูกหลานของตนเองให้รู้จักคุ้นเคยกันและป้องปรามไม่ให้ทะเลาะวิวาท

3. ให้ผู้ปกครองอบรมสั่งสอนอย่างเอาจริงเอาจัง

4. จัดให้มีการเข้าค่ายอบรมหรือค่ายทักษะกีฬาเพื่อให้เยาวชนรู้จักและคุ้นเคย ทำให้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

5. เมื่อเยาวชนไปเที่ยวต่างหมู่บ้านให้ไปพักกับญาติของตนเองที่เป็นหลักแหล่งอย่างชัดเจนเท่านั้นและญาติต้องเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบเยาวชน

6. ให้ผู้ใหญ่บ้านและผู้นำตระกูลแซ่ ควบคุมกลุ่มเยาวชนที่ชอบทะเลาะวิวาทในหมู่บ้านเป็นพิเศษ

การไกล่เกลี่ย

1. หากเกิดกรณีพิพาทภายในชุมชน ให้ผู้นำตระกูลแซ่เป็นผู้นำในการไกล่เกลี่ย

2. หากเกิดกรณีพิพาทระหว่างชุมชนให้ประสานกับผู้นำแซ่ที่รับผิดชอบในหมู่บ้านนั้นๆ ร่วมกันไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

การลงโทษ

1. ในกรณีการทะเลาะวิวาทชกต่อยธรรมดาไม่ใช่เรื่องคอขาดบาดตาย ตลอดจนทราบตัวผู้กระทำผิด ให้ปรับ 1,000–10,000 บาท แต่ในกรณีไม่ทราบผู้กระทำผิดและสืบทราบได้ในภายหลัง จะเพิ่มการลงโทษปรับเป็น 2 เท่า จากปกติ

2. หากทั้งสองฝ่ายตั้งใจมาทะเลาะวิวาทด้วยการชกต่อยกัน ให้ปรับทั้งสองฝ่ายไว้เป็นกองกลางของหมู่บ้าน

3. หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถูกทำร้ายโดยไม่มีสาเหตุหรือไม่ตั้งใจ ให้ปรับฝ่ายผู้กระทำผิดและมอบเงินแก่ฝ่ายผู้เสียหาย

4.3. **ด้านกระบวนการยุติธรรม** เมื่อเกิดกรณีพิพาทหรือเหตุการณ์ร้ายแรงภายในหมู่บ้าน มังจะดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมแบ่งได้เป็น 3 กรณีดังนี้

1. คณะผู้นำแซ่สกุล จะตัดสินข้อพิพาทระหว่างคู่กรณีที่อยู่ในแซ่สกุลเดียวกัน โดยผู้เสียหายนำความไปร้องเรียนเพื่อให้คณะผู้นำแซ่สกุลตัดสินและจะถือว่าคำตัดสินนั้นเป็นการตัดสินที่เด็ดขาด

2. คณะกรรมการกลางตัดสินข้อพิพาทระหว่างคู่กรณีต่างสกุลกัน ผู้เสียหายนำความไปร้องเรียนต่อหัวหน้าหมู่บ้าน หัวหน้าหมู่บ้านจะเรียกคู่กรณีมาสอบถามและจะแต่งตั้งคณะกรรมการกลางแซ่สกุลอื่นที่มิใช่แซ่เดียวกันกับคู่กรณี ทำการตัดสินข้อพิพาทดังกล่าว ซึ่งมีวิธีการแต่งตั้ง 2 วิธี

2.1. หัวหน้าหมู่บ้านเป็นผู้แต่งตั้งโดยการยินยอมของคู่กรณี หัวหน้าหมู่บ้านจะแต่งตั้งบุคคลใดมาปฏิบัติหน้าที่ก็ได้ ยกเว้นคนที่อยู่ในสกุลเดียวกันกับคู่กรณี

2.2. คู่กรณีสมัครใจแต่งตั้งเอง คู่กรณีจะต้องเลือกบุคคลซึ่งจะมาเป็นกรรมการฝ่ายละเท่าๆกัน จะเลือกคนในสกุลของฝ่ายตรงข้ามมาเป็นกรรมการฝ่ายตนก็ได้ แต่ห้ามเลือกคนในกลุ่มเดียวกัน จำนวนกรรมการทั้งสองกรณีนี้ไม่จำกัด โดยปกติจะมีประมาณ 6-10 คน การพิจารณาตัดสินคดีจะกระทำที่บ้านพักของหัวหน้าหมู่บ้านซึ่งประธานและคณะกรรมการจะซักถามข้อเท็จจริงจากทุกฝ่ายแล้ว คณะกรรมการจะตัดสินโดยการออกเสียงถือเสียงข้างมากเป็นหลัก ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน หัวหน้าหมู่บ้านในฐานะประธานกรรมการจะเป็นผู้ชี้ขาด สำหรับบทลงโทษจะอาศัยจารีตประเพณีเป็นเกณฑ์ ถ้าเป็นกรณีใหม่คณะกรรมการก็จะพิจารณาบทลงโทษขึ้นใหม่ เพื่อให้ถือเป็นหลักปฏิบัติต่อไปด้วย

3. หากไม่สามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ตามกฎจารีตประเพณี ม้งจะดำเนินการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมตามกฎหมายไทยต่อไปตามลำดับ

5. โครงสร้างทางสังคม

ระบบเครือญาติและโครงสร้างทางสังคมตระกูลแซ่ของม้ง จ.พิษณุโลก จากการสัมภาษณ์พบว่า สอดคล้องกับความคิดเห็นของรัลนา มณีประเสริฐ (2541. หน้า 4) ที่กล่าวว่า สังคมม้งเป็นโครงสร้างที่ประกอบด้วยความเป็นสังคมแบบจารีตประเพณี มีความเชื่อมแน่นและรักชนเผ่าสูงมาก ม้งให้ความสำคัญกับบรรพบุรุษและระบบการสืบสายเลือดอย่างชัดเจนเพราะถือว่ามีผีเดียวกัน ส่วนการเป็นญาติพี่น้องหากมีแซ่เดียวกันก็ถือว่าเป็นลูกพี่ลูกน้องมีหน้าที่ให้คำแนะนำตลอดจนช่วยเหลือเกื้อกูลกัน แม้ว่าจะนับถือผีบรรพบุรุษไม่เหมือนกันก็ตาม

ม้งมีการติดต่อสัมพันธ์กันอย่างสม่ำเสมอระหว่างญาติ จากงานวิจัยของ Prasit Leepreecha (2001. p.1) พบว่ากระบวนการของการสร้างรัฐชาติและกระแสโลกาภิวัฒน์ ทำให้อัตลักษณ์และความเข้มแข็งของระบบเครือญาติได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตามการโถมเข้ามาของปัจจัยภายนอกดังกล่าวมิใช่แต่เป็นการก่อให้เกิดความอ่อนแอของระบบเครือญาติในสังคมม้งเสมอไป ม้งเองก็ได้อาศัยความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่เหล่านั้นในการขยายเครือข่ายและสร้างความเข้มแข็งแก่ระบบเครือญาติของตนด้วย ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากเดิมอาจทำได้เพียงการไปมาหาสู่และเขียนจดหมายถึงกันเท่านั้น แต่ใน พ.ศ. 2549 พบว่าม้งมีช่องทางในการพัฒนาสัมพันธ์ให้กว้างไกลมากขึ้นตามกระแสโลกาภิวัฒน์ ได้แก่ การโทรศัพท์และส่งข้อมูลผ่านระบบอินเตอร์เน็ต เป็นต้น

การสืบทอดสกุลแซ่และมรดก จากการสัมภาษณ์พบว่าผู้อาวุโสประจำแซ่สกุลจะมีการเรียงลำดับอาวุโสจากพี่ชายคนโตไปจนถึงน้องชายคนเล็กในพ่อแม่เดียวกัน ถ้าเป็นผู้หญิงเมื่อแต่งงานแล้วให้ถือว่าการนับถือแซ่สกุลจะต้องเป็นไปตามแซ่ของฝ่ายชายเท่านั้น จะถูกตัดออกจากแซ่เดิมทันที สำหรับทรัพย์สินและมรดก ในอดีตมรดกจะตกแก่ลูกชายทุกๆคนอย่างเท่าเทียมกัน ส่วนลูกสาว ถ้าแต่งงานแล้วให้ถือว่าเป็นคนละสกุลแซ่ไม่มีสิทธิได้รับมรดก ถ้ายังไม่แต่งงานให้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของญาติผู้ใหญ่ในสกุลแซ่ที่มาทำหน้าที่เป็นผู้จัดการมรดกจะมีความเห็นเช่นใด แต่ใน พ.ศ. 2549 พบว่าการจัดการมรดกของม้งมีรูปแบบของการจัดการตามกฎหมายไทยที่มุ่งเน้นให้มีความเท่าเทียมกันแก่ผู้สืบสันดานทุกคน ซึ่งนับว่ามีความแตกต่างไปจากรูปแบบของการสืบทอดมรดกของม้งในอดีต

6. ความเชื่อและค่านิยม

สามารถจำแนกความเชื่อและค่านิยมที่แปรเปลี่ยนไปตามกระแสสังคมและวาทกรรมการพัฒนาที่บังคับให้ม้งต้องเลือกนับถือความเชื่อดังนี้

6.1. ลัทธิผี มีผู้ที่นับถือ ได้แก่ ผู้อาวุโสดั้งเดิม ผู้สูงอายุ หรือ ผู้มีศรัทธาเชื่อมั่นในผีบรรพบุรุษ เป็นต้น ผู้ที่ศรัทธาในลัทธิผีจะต้องเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามระบบความเชื่อม้ง ดังนี้

1. ผีภายในบ้านที่อยู่อาศัย ลักษณะโครงสร้างภายในบ้านม้งตามจารีตจะต้องประกอบด้วยพื้นที่สำคัญอยู่ 5 แห่ง คือ หิ้งผีสีกลั๊ง ผีเสากลางบ้าน ผีประตูหน้าบ้าน ผีเตาไฟเล็ก และผีเตาไฟใหญ่ บริเวณเหล่านี้จะมีอำนาจศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติหรือที่เจ้าของบ้านมักจะเรียกว่า "ผี" สิงสถิตย์อยู่ประจำ

หิ้งผีสีกลั๊ง อยู่บริเวณฝาบ้านด้านที่อยู่ตรงข้ามกับประตูทางเข้าออกหลักของตัวบ้าน ลักษณะทั่วไปหิ้งผีสีกลั๊งจะเป็นเพียงกระดาษสีขาวสี่เหลี่ยมจตุรัสขนาดไม่เกิน 12 นิ้ว จะมีขนไก่ติดอยู่บนกระดาษแผ่นนี้ กระดาษสีขาวแผ่นนี้เป็นตัวแทนวิญญาณบรรพบุรุษที่เชิญมาสิงสถิตย์ มีหิ้งสำหรับวางเครื่องบูชา ได้แก่ กระถางธูป สามารถกราบไหว้บูชาได้ทุกเวลาตามที่ใจต้องการ ด้วยการถวายน้ำสะอาดและจุดธูป 3 ดอก เชื่อกันว่าผีสีกลั๊งเป็นผีที่สำคัญที่สุดในบ้าน มีส่วนช่วยปกปักษ์รักษาสมาชิกทุกคนให้มีความสุข อยู่ดีกินดี ช่วยบันดาลให้ทรัพย์สินต่างๆมาเข้าสู่ในบ้าน ทุกปีในช่วงพิธีกรรมวันขึ้นปีใหม่เจ้าของบ้านจะเซ่นไหว้ผีสีกลั๊ง ด้วยไก่ 1 ตัว โดยจะฆ่าไก่กลางบ้านต่อหน้าหิ้งผีสีกลั๊ง แล้วจึงนำขนไก่ไปชุบเลือดทาบนกระดาษขาวอันเป็นตัวแทนผีสีกลั๊ง จากนั้นจึงนำขนไก่ไปประดับบนหิ้ง ทำเป็นประจำทุกปีไม่มีขาดจะโชคดีผีสีกลั๊งคุ้มครอง (ภาพ 23 ภาคผนวก ก)

ผีเสากลางบ้าน จะเป็นที่ตั้งของเสากลางบ้าน มีลักษณะเป็นเสาสูงเหลี่ยมหรือกลมก็ได้แต่ข้อสำคัญจะต้องเป็นเสาไม้จริงเท่านั้น อำนาจเหนือธรรมชาติหรือผีอยู่ที่เสาต้นนี้ เชื่อกันว่าเป็นวิญญาณของพ่อที่เสียชีวิตแล้วมาอาศัย ทุกปีในช่วงพิธีกรรมวันขึ้นปีใหม่เจ้าของบ้านจะบวงสรวงด้วยกระดาษขาวเจาะรู ซึ่งจะต้องเปลี่ยนทุกปีเปรียบเหมือนการให้เงินทองเพื่อแลกกับการให้ผีคอยคุ้มครองบ้านและคนในครอบครัว (ภาพ 24 ภาคผนวก ก)

ผีประตูหน้าบ้าน จะมีผีสิงสถิตย์อยู่ที่บานประตูหลัก (ขอจ้งต่าห์) เท่านั้น เพื่อคอยคุ้มครองดูแลไม่ให้สิ่งที่ไม่ดีเข้ามาในบ้าน นอกจากนี้แล้วการจะประกอบพิธีกรรมใดในบ้านก็ตาม ต้องกราบไหว้ขออนุญาตผีประตูหน้าบ้านก่อนเสมอแล้วจึงจะเริ่มพิธีกรรมอื่นได้ (ภาพ 25 ภาคผนวก ก)

ผีเตาไฟเล็ก จะมีผีอยู่บริเวณพื้นดินที่ตั้งเตาไฟในการหุงหาอาหาร แม้จะกลายเป็นเตาอั้งโล่หรือเตาแก๊สกันหมดแล้วก็ตามแต่ยังคงมีการกราบไหว้ผีเตาไฟเล็กอยู่ ไม่ว่าจะ

เปลี่ยนรูปแบบของเตาไปแล้วก็ตาม เพราะม้งถือว่าผีเตาไฟเล็กเป็นสัญลักษณ์ที่มีความสำคัญในการดูแลให้สมาชิกของบ้านมีอาหารการกินอุดมสมบูรณ์ ร่างกายแข็งแรง ไม่เจ็บป่วย(ภาพ26 ภาคผนวก ก)

ผีเตาไฟใหญ่ ม้งเชื่อว่าจะมีผีอยู่บริเวณพื้นดินที่ตั้งเตาไฟขนาดใหญ่ที่ใช้สำหรับประกอบอาหารเลี้ยงสัตว์ ผีเตาไฟใหญ่จึงเป็นสัญลักษณ์สำคัญที่ช่วยดูแลสัตว์เลี้ยงของบ้านให้อยู่ดีเป็นปกติสุข ช่วยให้เจ้าของบ้านมีสัตว์เลี้ยง คือ หมูและไก่มากมายสามารถประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีได้อย่างต่อเนื่อง แม้ว่าใน พ.ศ. 2549 การเลี้ยงหมูและไก่จะใช้อาหารสำเร็จรูปที่มีขายตามท้องตลาดกันอย่างแพร่หลาย เป็นเหตุให้ไม่มีความจำเป็นที่จะประกอบอาหารเลี้ยงสัตว์ เตาไฟใหญ่จึงไร้ความหมายและสูญหายไปจากบ้านม้ง จ.พิษณุโลก หมดแล้ว แต่สำหรับการประกอบพิธีกรรมไหว้ผีนั้น ม้งยังจำเป็นที่จะต้องไหว้ผีเตาไฟใหญ่เพื่อให้ผีบรรพบุรุษดูแลสัตว์เลี้ยงให้มีบริบูรณ์อยู่เสมอ โดยใช้การตั้งอธิษฐานจิตให้ไปถึงยังผีเตาไฟใหญ่ในลักษณะนามธรรมทดแทน

2. ผีบริเวณหมู่บ้าน จะมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์บริเวณหมู่บ้าน โดยแต่ละแห่งมีลักษณะไม่ตายตัวแตกต่างกันไปตามสภาพพื้นที่ ส่วนมากจะเป็นก้อนหินใหญ่ หน้าผาสูงหรือต้นไม้ขนาดใหญ่ที่มีอยู่ในหมู่บ้านหรือในบริเวณใกล้หมู่บ้าน ม้งเชื่อและนับถือว่าบริเวณเหล่านั้นจะมีเทพสิงสถิตย์อยู่ เทพเหล่านี้จะดูแลปกปักษ์รักษาหมู่บ้าน ในแต่ละหมู่บ้านจะมีพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์เพียงแห่งเดียวเท่านั้น ซึ่งจะเรียกกันว่า เซ้งแต้เซ้งเฌอประจำหมู่บ้าน และจากการตรวจสอบพบว่าม้ง จ.พิษณุโลก ไม่มีสถานที่เซ้งแต้เซ้งเฌอที่เป็นรูปธรรมในทั้ง 9 หมู่บ้าน หากแต่มีคุณค่าอยู่ในจิตใจ ถ้าต้องการบวงสรวงเซ้งแต้เซ้งเฌอ สามารถกระทำได้ทุกที่ภายนอกบ้าน โดยการจุดธูปตั้งอธิษฐานจิตให้ไปถึงยังเซ้งแต้เซ้งเฌอประจำหมู่บ้านนั้นๆ

6.2. ศาสนาพุทธ

ม้งเป็นจำนวนมากนับถือศาสนาพุทธ ซึ่งเหตุผลในเบื้องลึกนั้นสามารถจำแนกถึงสาเหตุในการนับถือได้เป็น 2 กรณี

1. เนื่องจากศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติไทย ดังนั้นการแสดงให้เห็นว่าเป็นคนไทยที่แท้จริงตามความเข้าใจของม้งก็คือ ต้องเป็นพุทธศาสนานิกชน ศาสนาพุทธจึงเป็นเทคโนโลยีทางอำนาจอย่างหนึ่งของรัฐไทยในการหล่อหลอมกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆเข้าสู่ความเป็นไทยผ่านการดำเนินนโยบายกลืนกลายทางวัฒนธรรม (Assimilational Policy) เพื่อเป้าหมายที่สำคัญคือ การปรับเปลี่ยนความคิดและความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติแบบสังคมดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ มาเป็นศาสนาพุทธที่ให้ความสำคัญกับหลักของเหตุและผล

2. แต่อย่างไรก็ตามพบว่า การที่พุทธศาสนาในประเทศไทยมีหลักคำสอนของศาสนาพราหมณ์ฮินดูปลอมปนอยู่มาก จนกลายเป็น "พุทธปนพราหมณ์" มาช้านาน และการที่ศาสนาพราหมณ์จะสอนเรื่อง อัตตา (อาตมัน) คือ จิตหรือวิญญาณของสิ่งมีชีวิตว่าเป็นสิ่งที่เที่ยงแท้ถาวร ไม่มีวันดับสลายและสามารถออกจากร่างกายที่ตายแล้วไปเกิดใหม่ยังร่างกายใหม่ได้อีก เป็นเหตุให้ความเชื่อเรื่อง นรก สวรรค์ เทวดา นางฟ้า พระอิศวร พระพรหม พระอินทร์ ยักษ์ มาร สัตว์นรก เปรต ผี รวมทั้งเรื่องชาติก่อน ชาติหน้า บาป บุญ เวรกรรม เป็นต้น ได้ถูกสืบทอดปลอมปนเข้ามาอยู่ในพุทธศาสนาจนถึงปัจจุบัน ดังนั้นถึงแม้ว่าม้ง จ.พิษณุโลก จะเปลี่ยนมานับถือศาสนาพุทธ ก็พบว่าไม่เป็นการลำบากในการปฏิบัติตามจารีตประเพณีในลัทธิผีดั้งเดิมแต่อย่างใด ดังจะเห็นได้จากหลักความเชื่อในกาลามสูตรของพุทธศาสนา (เตชปัญโญ ภิกขุ, เว็บไซต์) เป็นต้น ด้วยกระบวนการดังกล่าวทำให้ม้งรุ่นใหม่ยอมรับแนวคิดและวิธีปฏิบัติของพุทธศาสนาเข้ามาผสมผสานกับวิถีชีวิตความเชื่อในลัทธิผีแบบดั้งเดิมมากขึ้น

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการที่ม้ง จ.พิษณุโลก นับถือศาสนาพุทธ จึงเป็นสาเหตุที่ผสมผสานกันระหว่างความเลื่อมใสในพุทธศาสนาอย่างแท้จริง ความต้องการเป็นพวกเดียวกันกับคนกลุ่มใหญ่ของประเทศและการที่ศาสนาพุทธมิได้ห้ามหรือบังคับในการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อลัทธิผีแบบดั้งเดิม ด้วยเหตุผลดังกล่าวเหล่านี้จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ให้มีม้งจำนวนมากเปลี่ยนมานับถือศาสนาพุทธ

6.3. **ศาสนาคริสต์**

การเข้ามาเผยแพร่หลักธรรมตามคำสอนของผู้สอนศาสนาคริสต์ได้นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงและละเลิกระบบความเชื่อดั้งเดิมของม้งทั้งหมด โดยม้งที่เป็นคริสเตียนในปัจจุบันถือว่าการยอมรับและกราบไหว้บูชาอธิษฐานต่อผี เทพชั้นต่ำ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือ รูปเคารพต่างๆ เพื่อขอโชคลาภ ความสุข ความเจริญรุ่งเรือง ความคุ้มครองปลอดภัยหรือขอให้สัมฤทธิ์ผลในชีวิตอย่างที่ต้องการ เป็นการสะท้อนโดยนัย ให้เห็นว่าผู้กราบไหว้นั้นไม่มีพลังอำนาจเพียงพอที่จะกระทำสิ่งเหล่านั้นด้วยตนเอง ซึ่งแนวคิดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดเรื่องปัจเจกนิยม (Individualism) ในสังคมม้งในปัจจุบันอย่างชัดเจนและจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกพบว่า ม้งที่เป็นคริสเตียนมีแนวคิดว่าหากบุคคลเปลี่ยนพฤติกรรมจากการกราบไหว้อำนาจมืดชั้นต่ำมาเป็นการยอมรับในพระเจ้า กราบไหว้พระเจ้าและอธิษฐานต่อพระเจ้าผู้เป็นแหล่งอำนาจสว่างสูงสุด ผลลัพธ์ของคุณภาพชีวิตจะเปลี่ยนไปเป็นอย่างมาก หากปฏิบัติตามความเชื่อในหลักศาสนาคริสต์เพราะอำนาจที่พระเจ้าประทานลงมานั้นเป็นพระคุณจากความรัก ความเมตตาที่ทรงมีต่อมนุษย์ของพระองค์ ในขณะที่ผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากอำนาจชั้นต่ำจากผีหรือเทพต่างๆนั้นไม่ใช่พระคุณ หากแต่เป็นบุญคุณที่ต้องมีการทำคืนให้ เช่น การแก้บนหรือบวงสรวงเซ่นสังเวยตามกาลให้เหมาะสม มิฉะนั้นผีอาจตามมา

ด้วยการให้โทษด้วยประการต่างๆ จึงเป็นเหตุให้ม้งที่เป็นคริสเตียนเปลี่ยนแปลงระบบคิดในเชิงวัฒนธรรมใหม่ทั้งหมด ล้มเลิกการนับถือผีอย่างสิ้นเชิง ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบความเชื่อและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของม้งโดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อทางวัฒนธรรมม้ง อีกทั้งยังพบว่าศรัทธาและความเชื่อในการนับถือผีที่แตกต่างกันนี้ได้เริ่มก่อให้เกิดข้อขัดแย้งทางความคิดในระดับล่าง กล่าวคือในระดับแซ่สกุลและระดับกลางคือภายในชุมชนม้งมากขึ้น

ภาพ 13 แผนที่ความเชื่อตามหลักศาสนา

7. ประเพณีที่สำคัญ

7.1. ประเพณีปีใหม่ม้ง

ม้งให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับประเพณีปีใหม่ม้ง ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับประเพณีสงกรานต์ของไทย ซึ่งจะอยู่ในช่วงระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงมกราคมของแต่ละปีขึ้นอยู่กับจันทรคติและการตกลงกำหนดวันจัดงานโดยกลุ่มผู้อาวุโสในชุมชนเห็นสมควร ดังนั้นม้งไม่ว่าอ**ยู่ที่**ใดก็ตามจะต้องหยุดงานลาพักกลับบ้านอย่างพร้อมเพียงกัน เพื่อรวมสมาชิกตระกูลแซ่**และมี**กิจกรรมภายในชุมชนร่วมกันและจากการศึกษาพบว่า ประเพณีปีใหม่ม้งมีองค์ประกอบการปฏิบัติตามประเพณี ดังนี้

- ก่อนวันขึ้นปีใหม่ แม่เฒ่าชาวม้งจะเอาข้าวสารเหนียวมาโม่ทำข้าวปุก**หรือ**ขนมข้าวเหนียว (คล้ายข้าวจี่ แต่นำใบตองมาห่อแล้วย่าง) ปรุงรสตามชอบใจ เตรียมสุรา อาหา**รให้**เพียงพอแก่การรับประทานภายในครอบครัวและญาติพี่น้อง มีการยิงปืนขึ้นฟ้าเพื่อต้อนรับปีใหม่**กัน**อย่างดังสนั่นหวั่นไหว

- เช้าวันขึ้นปีใหม่ มีการประกอบพิธีกรรมทางลัทธิผี เพื่อความเป็นสิริมงคล**ของ**ครัวเรือน โดยนำไก่ 1 ตัว ธูป 1 ดอก เดินทางไปเรียก ปลี่ก๊ง ปลี่ลง (ผีเจ้าที่เจ้าทาง) ในไร่ ใน**สวน**ของตนเอง ให้ติดตามผู้อันเชิญกลับบ้านเพื่อมากินเครื่องเซ่นปีใหม่ เมื่อถึงบ้านจะฆ่าไก่ตัวดังก**ล่าว**บริเวณหน้าหิ้งสีกลั้ง นำไก่ไปต้มให้สุกแล้วเรียกเชิญวิญญาณผีพ่อ ผีแม่ ผีบรรพบุรุษ ผีในบ้าน **ปลี่**ก๊ง ปลี่ลง และเซ้งแต้เซ้งเฉอประจำหมู่บ้านมากินเครื่องเซ่นปีใหม่ เป็นอันเสร็จพิธี

- การแต่งกาย ในปัจจุบันได้มีแนวปฏิบัติซึ่งเกิดขึ้นจากการขอร้องจากก**ลุ่มผู้**อาวุโสในชุมชน ว่าให้ผู้เข้าร่วมงานพิธีแต่งกายสวยงามตามประเพณีม้ง ซึ่งในปัจจุบันพบว่า**ส่วน**ใหญ่วัยรุ่นม้งในชุมชนไม่ค่อยให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าวแล้ว เพราะคิดว่าเป็นเรื่องล้าสมัย**และ**รู้สึกอับอาย หากสวมเครื่องแต่งกายตามประเพณี แต่อย่างไรก็ตามเมื่อมีการบังคับให้ปฏิบัติ**ตาม**กฎจารีตที่ถูกต้อง พบว่าแนวปฏิบัติดังกล่าวได้รับการปฏิบัติตามพอสมควรแต่วัยรุ่นม้งจำนว**นไม่**น้อยได้มีการประยุกต์การแต่งกายม้งเข้ากับการแต่งกายตามสมัยนิยมของวัยรุ่นโดยทั่วไป**ด้วย**เช่นกัน

- **มีกิจกรรมรื่นเริงต่างๆ ในบริเวณหมู่บ้าน เช่น การละเล่นลูกช่วง ลูกข่าง การร้องเพลงม้ง การเต้นรำ การเป่าแคนและการเดินแบบแสดงเครื่องแต่งกายม้ง โดยกิจกรรมรื่นเริงนั้นได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก อบต.และอบจ.ทั้งสิ้น ซึ่งมีลักษณะเป็นการจัดงานเพื่อการอนุรักษ์สืบทอดประเพณีและสนุกสนานครื้นเครงกันเองภายในชุมชนมากกว่าการเข้าถึงในแก่นแท้ของประเพณีดั้งเดิม**

7.2. ประเพณีกินข้าวใหม่

เกี่ยวข้าวในนาที่ยังไม่แก่ มาคั่วทั้งเปลือกให้แห้งแล้วนำไปสีด้วยเครื่อง(สมัยก่อนใช้การตำด้วยครกไม้) จากนั้นนำมาหุงให้สุก

ในพิธีการเซ่นไหว้ ม้งจะนำไก่มาฆ่าบริเวณกลางบ้าน หน้าหิ้งผีสีกลั้งเพื่อแจ้งให้ผีภายในบ้านทราบว่ากำลังจะมีการประกอบพิธีกรรมและเป็นการขออนุญาตโดยการนำขนไก่เช็ดเลือดไปปักฝาบ้านข้างหิ้งผีสีกลั้ง จากนั้นนำไก่ไปต้มให้สุก ตักข้าวใหม่ที่หุงเตรียมไว้ใส่จาน ยกถาดใส่ข้าว ไก่ต้มและกับข้าวอื่นที่จัดหาเพิ่มเติม มากระทำพิธีเรียกผีพ่อ ผีแม่ ผีบรรพบุรุษมากินเครื่องเซ่นภายในบ้านเพื่อให้ผีเหล่านี้ช่วยคุ้มครองคนในบ้านและคอยดูแลให้ลูกหลานมีอาหารการกินที่อุดมสมบูรณ์ต่อไปเซ่นนี้ทุกปี

7.3. ประเพณีการเกิด

การเกิดส่วนใหญ่ของม้ง ใน พ.ศ. 2549 จะไปคลอดที่โรงพยาบาล ม้งจะไม่คลอดเองตามธรรมชาติเนื่องจากเกรงว่าอาจจะเกิดอันตรายต่อแม่และเด็กได้ ยกเว้นในบางหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกล เช่น หมู่บ้านน้ำคับ หมู่บ้านน้ำจวงและหมู่บ้านน้ำแจ้งพัฒนา เป็นต้น หากสุดวิสัยจะทำการคลอดบุตรอย่างเป็นธรรมชาติภายในบ้าน

ม้งมีความเชื่อว่า ถ้าเด็กที่เกิดมาไม่ครบ 3 วัน ยังไม่เป็นมนุษย์หรือยังเป็นลูกผีอยู่ จึงยังไม่ตั้งชื่อให้ หากเด็กนั้นตายลงจะไม่ทำบุญศพให้ตามประเพณีและสามารถนำไปฝังได้เลย

เมื่อเด็กเกิดครบ 3 วัน บิดาจะทำพิธีรับขวัญ (ฮูปลี) และตั้งชื่อให้ หลังจากนั้นนำไก่มาฆ่าเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษ 2 ตัว เพื่อขอบคุณผีพ่อ ผีแม่ที่ส่งเด็กมาเกิด พร้อมทั้งบอกผีภายในบ้านขอให้คุ้มครองเด็กและรับไว้เป็นสมาชิกของครอบครัว

7.4. ประเพณีการตาย

เมื่อมีม้งเสียชีวิต ญาติจะยิงปืนขึ้นฟ้า 3 นัด เพื่อเป็นสัญญาณบอกว่ามีการตายเกิดขึ้นในบ้านและเป็นการส่งข่าวให้ญาติมาช่วยจัดงานศพของผู้ตาย โดยจะทำการล้างหน้าและอาบน้ำให้ศพก่อน จากนั้นก็จะแต่งกายให้ศพด้วยเสื้อผ้าตามประเพณีม้งที่ลูกหลานได้เตรียมไว้ให้เสร็จแล้วยิงปืนขึ้นฟ้าอีก 7 นัด นำศพไปตั้งภายในบ้านใกล้หิ้งผีสีกลั้ง

การตั้งศพ ใน พ.ศ. 2549 พบว่า มี 3 วิธี ขึ้นอยู่กับสภาพเศรษฐกิจของครอบครัวผู้ตายและความนิยมของม้งแต่ละหมู่บ้าน ดังนี้

1. **นำศพนอนบนแคร่ไม้หรือม้าผี ที่สูงจากพื้นประมาณ 1 เมตร**
2. **ใส่โลงศพแต่เปิดฝาโลงไว้**
3. **ใส่โลงศพแบบแช่เย็นมีบานกระจกไว้เปิดดูหน้าศพ**

โดยในการเก็บศพไม่ว่าจะเป็นการเก็บแบบใดก็ตามพบว่า ม้ง จ.พิษณุโลก มีเอกลักษณ์เฉพาะในการตั้งศพ กล่าวคือนำไก่ 1 ตัว มาฆ่าแล้วตัดตีนทิ้ง จับไก่ให้อยู่ในท่านั่งแล้วใช้ผ้าคลุมทำเป็นหมอนหนุนให้คนตาย มีผ้าคลุมหน้าสีแดงไม่ว่าจะเป็นศพชายหรือหญิงก็ตาม มีผ้าปูรองนอน (ไม่จำกัดสี) เป็นความเชื่อที่ว่าจะนำพาให้คนตายไปสู่สวรรค์

ในระหว่างจัดพิธีศพนั้นจะมีการพับกระดาษเป็นรูปต่างๆ เช่น รูปเรือ กระดาษที่ใช้จะเป็นกระดาษเงิน กระดาษทอง เพื่อให้วิญญาณของผู้ตายจะได้ไม่ลำบากในระหว่างเดินทางไปสู่ปรโลก และจะได้มั่งมีศรีสุขในชาติหน้าคล้ายกับประเพณีของชาวจีน นอกจากนี้ยังมีการนำพวงหรีดไว้อาลัยแบบสมัยใหม่วางร่วมกับการแขวนกระดาษเงิน กระดาษทอง ที่ข้างฝาบ้านด้วย

เมื่อมีแขกมาร่วมพิธีงานเจ้าภาพจะจัดให้แขกได้ทำการเคารพศพและแสดงความขอบคุณที่มาร่วมพิธี มีการเป่าแคนและตีกลองเพื่อสร้างบรรยากาศงานศพไม่ให้เงียบ ส่วนการจะเก็บศพไว้กี่วันนั้นขึ้นอยู่กับการตกลงใจของญาติพี่น้อง

วันฝังศพ ช่วงเช้าจะให้ลูกหลานของผู้ตายทำความสะอาดศพอีกรอบ โดยจะให้ลูกหลานล้างมือของศพให้ครบทุกคน มีการฆ่าวัวเพื่อเซ่นให้ผู้ตายได้นำวัวไปใช้งานในปรโลก ถ้าเป็นศพผู้อาวุโสที่มีลูกมากจะฆ่าวัวตามจำนวนลูกชายที่มี พอฆ่าวัวเสร็จครบตามจำนวนจะเริ่มทำพิธีกรรมของหมอผี ส่วนญาติคนใดที่ได้รับมอบหมายให้ไปทำหลุมศพ ต้องขุดให้เสร็จก่อนบ่ายโมง โดยหลุมศพนี้จะสร้างจากตำราฮวงจุ้ยหรือผู้เฒ่าที่เชี่ยวชาญเรื่องฮวงจุ้ยในหมู่บ้านนั้นๆ บางครั้งก็เป็นสถานที่ที่ผู้ตายได้เตรียมการบอกกล่าวไว้ล่วงหน้าแก่ลูกหลาน เช่น ในไร่ ในสวน หรือในป่า เป็นต้น

ช่วงเวลาประมาณบ่ายคล้อยหรือประมาณ 16.00 น. จะเริ่มขบวนแห่ศพ นำศพใส่แคร่หาม มีผู้นำขบวนเดินเป่าแคน ตีกลอง ตลอดทาง ตามด้วยสาวถือคบเพลิงเพื่อส่องทางให้ศพ แต่เมื่อนำศพผ่านพ้นเขตหมู่บ้าน สาวจะโยนคบเพลิงทิ้งแล้ววิ่งหนีกลับบ้าน ซึ่งเชื่อว่าจะทำให้วิญญาณไม่สามารถย้อนกลับเข้าบ้านได้ เมื่อขบวนถึงสุสานจะมีหมอผีสวดทำพิธีอีกครั้งหนึ่ง ก่อนศพจะถูกหย่อนลงในหลุมที่เตรียมไว้ จากนั้นญาติจะกลบดินปิดปากหลุมแล้วจัดวางก้อนหินเหนือหลุมศพ เผากระดาษเงิน กระดาษทองหรือสิ่งของที่มอบให้กับศพ ส่วนแคร่ที่หามศพมานั้นจะถูกตัดครึ่งเพื่อไม่ให้ผีกลับบ้านไปพาคนอื่นสู่ปรโลกอีก

7.5. ประเพณีการแต่งงาน

- **การจีบ** ใน พ.ศ. 2549 หนุ่มสาวม้งมีโอกาสพบปะกันมากขึ้นทั้งในโรงเรียนและในพื้นที่สาธารณะโดยการเกี้ยวพาราสีได้เปลี่ยนไปตามยุคสมัย ไม่ได้ถูกจำกัดให้พบกันเฉพาะในงานประเพณีเท่านั้น สามารถคบหาดูใจกันได้โดยอิสระ แต่ทั้งนี้ต้องอยู่บนพื้นฐานแห่งวิถีประชาและจารีตอันดีงาม

- การสู่ขอและการแต่งงาน จะเกิดขึ้นจากภายหลังที่หนุ่มสาวทั้งคู่ คบหาดูใจและตกลงกันเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ใน พ.ศ. 2549 มีน้อยรายมากที่จะเกิดจากการคลุมถุงชนของบิดา มารดา และญาติผู้ใหญ่ ตามประเพณีของม้ง บิดามารดาของฝ่ายหญิงและชายตกลงเพียง 2 ฝ่ายไม่ได้ จะต้องเรียกบรรดาญาติพี่น้องที่รู้พิธีการสู่ขอไปที่บ้านเจ้าสาว เพื่อทำการตกลงกัน

การแต่งงาน ตามประเพณีม้งจะมีการประกอบพิธี 3 วัน ได้แก่

วันที่ 1 มีการเตรียมพิธีการที่บ้านเจ้าบ่าว จะมีเฉพาะญาติฝ่ายชายเท่านั้น

วันที่ 2 เดินทางไปบ้านเจ้าสาวเพื่อกระทำพิธีสู่ขอ เจ้าบ่าวนำญาติที่รู้พิธีการแต่งงานมาด้วยเพื่อจัดงานแต่งงาน

วันที่ 3 เดินทางกลับบ้านเจ้าบ่าว มีการเลี้ยงขอบคุณญาติพี่น้องฝ่ายชาย เลี้ยงผีบรรพบุรุษ และนำเจ้าสาวมากราบผีบรรพบุรุษฝ่ายชาย

สำหรับรายละเอียดพิธีแต่งงานของชาวม้ง ใน พ.ศ. 2549 ส่วนใหญ่ถูกจัดขึ้นโดยให้เป็นไปตามมติที่ประชุมเครือข่ายชุมชนม้ง 28 หมู่บ้าน (2543.หน้า 1) ในเขต จ.พิษณุโลก เพชรบูรณ์ และเลย ดังนี้

1. การแต่งงานตามพิธีกรรมม้ง (Kev tub ntxhai sib sau ua neej) สามารถแต่งงานได้ 3 ลักษณะดังนี้

1.1 การหมั้นหมาย (Tshoob qhab)

1.2 การสู่ขอ (Mus zawj tshoob) มี 2 ลักษณะ ดังนี้

1.2.1 ตัวแทนพ่อแม่ไปสู่ขอ (Tso neeg mus thov)

1.2.2 ตัวแทนซึ่งเป็น Mej koob ไปสู่ขอ (Tso mejzeeg muab)

1.3. การแต่งงานด้วยความพึงพอใจ (Tshoob tog qws)

ห้ามมีการฉุด แม้ในอดีตจะมีการแต่งงานระหว่างชายหญิงม้งด้วยการใช้กำลังฉุดบ้างก็ตาม แต่ในปัจจุบันที่ประชุมหมู่บ้านม้งมีความเห็นว่า การฉุดเป็นการละเมิดสิทธิ ขัดต่อกฎหมายบ้านเมืองและไม่มีความเหมาะสมจึงห้ามโดยเด็ดขาด หากมีการแสดงพฤติกรรมการฉุด มาตรการที่ชุมชนจัดตั้งขึ้นประกอบด้วย การปรับขั้นต่ำ 3,000 บาท แต่ไม่เกิน 20,000 บาท กรณียอมความกันไม่ได้ให้ดำเนินการตามกฎหมายบ้านเมืองต่อไป

2. การแจ้งให้พ่อแม่ฝ่ายหญิงทราบ (Tshab xo) ตามธรรมเนียมปฏิบัติของม้ง มีดังนี้

2.1 มีญาติฝ่ายชาย 1 คน เป็นคนไปแจ้งให้ทราบ

2.2 **ให้ใช้ยาเส้นหรือยาสูบ เป็นสื่อในการแจ้งข่าวตามประเพณีที่ถือปฏิบัติมา**

2.2.1 **ยื่นให้พ่อ 1 มวน** (Tsav ib kab rau txiv.)

2.2.2 **ยื่นให้แม่ 1 มวน** (Tsav ib kab rau niam.)

2.2.3 ยื่นให้พี่ชายของเจ้าสาวทุกคนที่อยู่ในบ้านคนละ 1 มวน (Cov nus tij yog tias sawv daws nyob hauv tsev kuj tsav ib leeg ib kab.)

2.2.4 ยื่นให้พ่อ 1 มวน รับแทนพี่ชายของเจ้าสาวทุกคน กรณีที่ไม่อยู่บ้าน (Cov tsis nuyob hauv tsev tsab ib kab u anus tij tug rau leej txiv.)

2.2.5 ยื่นให้ญาติเจ้าสาวทุกคนที่อยู่ในบ้านคนละ 1 มวน (Cov neej cov tsav ua tuaj txuam rau hauv tsev tsav ib leeg ib kab.)

2.3 **ให้ยกเลิกการใช้เงิน ในการแจ้งเรื่องการแต่งงานให้พ่อแม่ฝ่ายหญิงทราบ**

3. การเคารพ (Kev pes)

3.1 การเคารพพ่อแม่ฝ่ายหญิง (Kev pes thaum mus xyuas nuam tais) หลังจากที่ฝ่ายชายได้พาฝ่ายหญิงมาอยู่ที่บ้านฝ่ายชายครบ 3 วัน และไปเยี่ยมพ่อแม่ฝ่ายหญิงต้องทำความเคารพพ่อแม่ฝ่ายหญิง ดังนี้

3.1.1 ทำความเคารพแม่ 1 ครั้ง (Per au niam ib pes)

3.1.2 ทำความเคารพพ่อ 1 ครั้ง (Pe rua txiv ib pes)

3.1.3 ทำความเคารพลุงและป้า 1 ครั้ง (Pe rua niam hlob txiv hlob ib pes)

3.1.4 ทำความเคารพอาและอาสะใภ้ 1 ครั้ง (Pe ura niam ntawm txiv ntxawm ib pes)

3.1.5 ทำความเคารพญาติที่อยู่ในบ้านทุกคนๆละ 1 ครั้ง (Saib cov tuaj nyob hauv tsev muaj tsawg leej kuj pes tsawg tes)

3.2 **การทำความเคารพในกลุ่มคน 3 กลุ่ม** (Kev Pe ntawm 3 Pawg neeg) **เนื่องจากเป็นความเชื่อของแต่ละกลุ่มคน มั่งจึงไม่มีการบังคับกัน กล่าวคือ**

3.2.1 **กลุ่มคริสตเตียนแต่งงานกับกลุ่มความเชื่อเดิม เนื่องจากกลุ่มนี้ละเว้นการปฏิบัติการเคารพ (Pe) มานาน จึงไม่มีการ Pe และไม่มีการปรับเป็นเงินอีก**

3.2.2 กลุ่มคาทอลิก (Tsis pub pe dab pe qhua Lwm yam pest au tas nuho)

3.2.3 กลุ่มนับถือความเชื่อเดิมให้ปฏิบัติตามธรรมเนียมที่เคยปฏิบัติมา

3.3 จำนวนครั้งที่แสดงการเคารพ (Txoj Kev Pe muaj piam thaj)

3.3.1 ปู่และย่า (Pog koob yawm koob) 2 pes

3.3.2 แม่และพ่อ (Niam thiab txiv) 4 pes

3.3.3 ลุงและป้า (Niam hlob txiv hlob) 2 pes

3.3.4 อาและอาสะใภ้ (Niam ntxawm txiv ntxawm) 2 pes

3.3.5 พี่ชาย (Nus tij) 2 pes

3.3.6 น้องชาย (Nus kwv) 2 pes

3.3.7 อาและอาเขย (Phauj thiab yawg lau) 2 pes

3.3.8 น้าและน้าสะใภ้ (Dab laug thiab niam dab laug) 2 pes

3.3.9 ลูกของพี่และน้องของแม่ของเจ้าสาว (Tas nrho cov nus npawg) 2 pes

3.3.10 ญาติพี่น้องที่มาร่วมในพิธี (Kwv tij neej tsa uas tuaj nrog haus lub yeej caw) 2 pes

3.3.11 Mej koob (txum mej) 2 pes

3.3.12 Mej koob (plhov mej) 2 pes

3.3.13 Kav xwm tom no (tub laj zeej) 2 pes

3.3.14 Kav xwm tom ub (tub laj zeej) 2 pes

3.3.15 Tshaj phaj tom no 2 pes

3.3.16 Tshaj phaj tom ub 2 pes

3.3.17 พ่อครัวฝ่ายเจ้าบ่าว (Thaj zwj (tshwj kab) tom no) 2 pes

3.3.18 พ่อครัวฝ่ายเจ้าสาว (Thaj zwj (tshwj kab) tom ub) 2 pes

3.3.19 คนรินเหล้าฝ่ายเจ้าบ่าว (Thaj zwj (tshwj kab) tom ub) 2 pes

3.3.20 **คนรินเหล้าฝ่ายเจ้าสาว** (Tub tuav txiaj (tub ce cawv) tom ub) 2 pes

3.3.21 **ผีบ้านผีเรือน** (Kev dab kev qhua xwm kab los yej dab vaj dab tse) 2 pes

3.3.22 เพื่อนเจ้าบ่าว (Phiblaj nraug vauv) 2 pes

4. การนับญาติ (Kev sib zeem)

4.1 Pub zeem ob tug cuam xwb. Cov pib cawv siv cov pib lawv rooj xwb Tsis pub siv cov pib lwm yam (Pib พิเศษ)

4.2 Dej caw nyob ntawm niam txiv. Dej caw tob los ntiav

5. ค่าสินสอด (Nqe tshob) Nqe mis nqe hno)

5.1 ค่าสินสอด (Tus choj tshoob) ได้มีการอภิปรายกันอย่างกว้างขวาง และมีผู้เสนอคือ เป็นเงิน 30,000 20,000 15,000 และ 10,000 บาท

5.2 มติประชุมให้ใช้ค่าสินสอด คือ ใช้เงินบาทจำนวน 15,000 บาท

5.3 ยกเลิกการใช้เงินแท่งตามประเพณีในอดีต

6. หมูที่ใช้ในพิธีแต่งงาน (Nyiaj sia siv)

6.1 หมูที่ใช้ในพิธีแต่งงานจะเป็นหมูขาวหรือหมูดำก็ได้ น้ำหนักอย่างต่ำ 100 กก. แต่กรณีเนื้อหมูมีเม็ดสาคู (โรค) ให้เลิกใช้ เจ้าบ่าวต้องรับผิดชอบหามาใหม่

6.2 จ่ายเป็นเงินจำนวน 5,500 บาท ให้ฝ่ายเจ้าสาวจัดหาหมูให้

7. ค่าน้ำใจบุคคลที่ขอมาช่วยพิธีแต่งงาน มีดังนี้

7.1 Mej koob 300 บาท/คน

7.2 Tub laj zeej 200 บาท/คน

7.3 Phij laj (เพื่อนเจ้าบ่าว) 200 บาท/คน

7.4 Dua li cov mas sia ib leeg 50 บาท/คน

8. ขั้นตอนในพิธีการกินเลี้ยง (Txheej txheem noj tshoob) ที่ประชุม**มีมติเห็นสมควรตามประเพณีที่เคยปฏิบัติมา**

9. **บทคำร้องในพิธีแต่งงาน** (Kev hais zaj tshoob)

9.1 Tshoob phwb hais raws tshoob phwb

9.2 Tshoob raws hais raws tshoob raws

9.3 Hais zaj tshoob ขอให้ Mej koob ร้องตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ตามประเพณี ไม่ควรร้องนอกประเด็นในเชิงการลองภูมิ ทดสอบวิชาความรู้ เพราะก่อให้เกิดความแตกแยกและเสียเวลา

10.ประเด็นปลีกย่อยที่นำเสนอเพิ่มเติมและมีการพิจารณา

10.1 Nyiaj txai qhee (ค่าธรรมเนียมรับ pee ช่วงส่งดูแลอบรมคู่บ่าวสาว) ให้ใช้ตามเดิมคือ 100 บาท

10.2 ไก่ดูดวง (qaib suav hyaig) มติที่ประชุมมีเห็นว่าไม่ควรมีหรือถ้ามีก็ให้พ่อแม่ฝ่ายหญิงเป็นผู้รับผิดชอบ

10.3 กรณีฝ่ายหญิงท้องแล้วไม่แต่ง

10.3.1 กรณีสาวโสด ถ้าฝ่ายชายไม่แต่งจะปรับเท่าไร ที่ประชุมอภิปรายและมีข้อเสนอค่าปรับเป็นเงินไม่เกิน 15,000 บาท

10.3.2 กรณีแม่ร้าง แม่หม้าย มติที่ประชุมให้ปรับเป็นเงินไม่เกิน 5,000 บาท

8. **พิธีกรรมม้ง**

8.1. **การรับขวัญ (ฮูปลี)**

ความมุ่งหมาย เพื่อรับขวัญคนที่ทุกข์ใจ เสียขวัญ ตกใจ ตกต้นไม้ เปรียบเสมือนไปขอซื้อขวัญกลับมาหรือทำเพื่อรับขวัญเด็กในกรณีเพิ่งแรกคลอดได้ 3วัน

อุปกรณ์

1. กระดาษทอง 3 แผ่น
2. ไข่ 1 ฟอง
3. ไก่ 2 หรือ 3 ตัว แล้วแต่กรณี
4. ธูป 1 หรือ 3 ดอก แล้วแต่ความเชื่อของหมอผี

วิธีการทำ

1. นำไก่มา 1 ตัว ธูป 3 ดอก ฆ่าทำพิธีเพื่อเซ่นผีบ้านที่ประตูหลัก (ขอจ้งต่าห์)
2. นำไก่มาอีก 1 ตัว ฆ่าบริเวณกลางบ้านเพื่อเรียกผีบรรพบุรุษมาคุ้มครอง
3. นำกระดาษทอง 3 แผ่น ธูป 1 ดอก ไข่ 1 ฟอง และไก่อีก 1 ตัว ไปทำการรับขวัญนอกบ้านตรงบริเวณที่ตกใจหรือตกต้นไม้นั้น การฮูปลีเชื่อว่าทำเพื่อเป็นข้อต่อรองกับผีที่ทับวิญญาณไว้

8.2. การเรียกขวัญ (เซ่อเจ้ง)

ความมุ่งหมาย เพื่อเรียกขวัญคนที่ตกใจหรือเสียใจอย่างรุนแรง ให้กลับมาเข้าสู่ร่าง

อุปกรณ์

1. ว่ะ (กระด้งไม้ไผ่)
2. น้ำมันหมู
3. น้ำ

วิธีการทำ

1. ใช้น้ำมันหมูใส่ในกระทะให้ร้อน แล้วหมอผีใช้หัวแม่มือแตะน้ำมันที่ร้อนใส่ที่ฝ่ามือผู้ป่วย ดันขึ้นมาจนถึงข้อมือ
2. หมอผีใช้หัวแม่มือแตะน้ำมันที่ร้อนสัมผัสที่ข้อมือผู้ป่วย ดันจนถึงกลางแขน
3. หมอผีใช้หัวแม่มือแตะน้ำมันที่ร้อนสัมผัสที่กลางแขนผู้ป่วย ดันจนถึงข้อศอก
4. หมอผีใช้มือแตะน้ำมันมาถูรอบข้อมือ แล้วลงคาถาเป็นอันเสร็จพิธี
5. หมอผีบางคนอาจใช้ "ว่ะ" วนรอบศีรษะผู้ป่วยและท่องคาถาอย่างเดียวโดยไม่ต้องใช้น้ำมันหมูเลยก็ได้

8.3. การบวงสรวงขอบคุณผีบรรพบุรุษ (ไล่ด้า)

ความมุ่งหมาย เพื่อเซ่นไหว้หรือบวงสรวงผีบรรพบุรุษ เพื่อขอให้ปกปักษ์รักษาคนในครอบครัว ทำมาค้าขายเจริญดี ข้าวปลาอาหารสมบูรณ์ สัตว์เลี้ยงแข็งแรง แพร่พันธุ์รวดเร็ว

อุปกรณ์

1. ไก่ 1 ตัว
2. โต๊ะ 1 ตัว
3. ธูป 3 ดอก

วิธีการทำ

ฆ่าไก่ 1 ตัว บริเวณกลางบ้านหน้าหิ้งสีกลั้ง นำไก่ไปต้มสุก ตักใส่จานมาตั้งไว้บนโต๊ะเพื่อทำพิธีเรียกผีบรรพบุรุษ มากินเครื่องเซ่น

8.4. พิธีเข้าทรง (อัวเน้ง)

ความมุ่งหมาย เมื่อคนในบ้านไม่สบายหรือมีสิ่งใดผิดปกติ มังจะให้หมอผีทำพิธีเข้าทรง ติดต่อสื่อสารกับวิญญาณผีบรรพบุรุษว่ามีความต้องการในสิ่งใด เพื่อให้ลูกหลานได้ทำการเซ่นสังเวยแลกเปลี่ยนกับความสงบสุขเช่นเดิม

อุปกรณ์

1. เจ้เน้ง (เหล็กเส้นเป็นรูปห่วงกลมมีแผ่นโลหะเจาะรูร้อยเป็นพวง ใช้สำหรับเขย่า)

2. ซือก๊วะ (ไม้โยนเสี่ยงทาย มี 2 ซีก)

3. ไข่ดิบ 1 ฟอง

4. ข้าวสาร 1 ถ้วย

5. เก้าอี้ไม้ยาว 1 ตัว

วิธีการทำ

1. นำเก้าอี้ไม้ยาว 1 ตัว ไปวางหน้าหิ้งสีกลั้ง

2. นำไข่ดิบ 1 ฟอง ตั้งบนถ้วยใส่ข้าวสารไปวางบนหิ้งสีกลั้ง

3. หมอผีนำผ้าปิดตา เริ่มทำพิธีเข้าทรงโดยยืนบนเก้าอี้ไม้ยาว ท่องคาถาพร้อมกับกระโดดเขย่าเจ้เน้งไปมา

4. หมอผีทำการเสี่ยงทายโดยใช้ "ซือก๊วะ" เพื่อให้ทราบว่าผีบรรพบุรุษต้องการอย่างไร แล้วจึงแจ้งให้เจ้าของบ้านทราบ

8.5. **พิธีเลี้ยงผีพ่อ ผีแม่ (อัวอยู่ด๊ะ)**

ความมุ่งหมาย พิธีนี้สืบเนื่องมาจากพิธีอัวเน้งที่กระทำเมื่อคนในบ้านไม่สบาย หรือมีสิ่งใดผิดปกติ หลังจากหมอผีที่ติดต่อกับวิญญาณแล้ว พบว่า เกิดจากความไม่พอใจของผีพ่อผีแม่ ของเจ้าของบ้านเอง จำเป็นจะต้องทำการเซ่นสังเวยให้แก่ผีพ่อ ผีแม่ ให้เรียบร้อยเสียก่อนจึงจะมีความสุขได้เช่นเดิม

อุปกรณ์

1. หมู หรือ วัว 1 ตัว

2. อู่เก้ง (แคนม้ง)

วิธีการทำ

1. ทำพิธีอัวเน้ง ถามความต้องการจากผีพ่อ ผีแม่ ว่าต้องการวัวหรือหมู จากนั้นเชิญผีพ่อ ผีแม่ พักคอยที่บ้าน 1คืน

2. เช้าวันรุ่งขึ้น ซื้อวัวหรือหมูตามต้องการ จูงไปทำพิธีที่สนามหญ้าข้างบ้าน

3. ก่อนจะฆ่าวัวหรือหมูจะมีการเป่าแคนม้งหรืออู่เก้งเพื่อนำผีพ่อผีแม่ไปที่สนามหญ้า มีการจัดทำบ้านหลังเล็กๆให้ผีพ่อผีแม่ไปนั่งพัก แล้วจึงจัดการฆ่าวัวหรือหมู นำไปต้มให้สุก ตักใส่ 13 ถ้วยกับจัดทำเป็นกองอีก 3 กอง เพื่อเรียกให้ผีพ่อ ผีแม่มากิน

4. ทำพิธีการปล่อยผีพ่อ ผีแม่ ให้ลากวิญญาณสัตว์สังเวยกลับไปใช้งานในปรโลกด้วยเป็นอันเสร็จพิธี

8.6. พิธีเลี้ยงผีบรรพบุรุษ (วัวไต)

ความมุ่งหมาย พิธีนี้สืบเนื่องมาจากพิธีอัวเน้งที่กระทำเมื่อคนในบ้านไม่สบายหรือมีสิ่งใดผิดปกติ หลังจากหมอผีที่ติดต่อกับวิญญาณแล้ว พบว่าเกิดจากความไม่พอใจของผีบรรพบุรุษ จำเป็นจะต้องทำการเซ่นสังเวยให้แก่ผีบรรพบุรุษ ให้เรียบร้อยเสียก่อนจึงจะมีความสุขได้เช่นเดิม

อุปกรณ์

1. หมู 1 ตัว

วิธีการทำ

1. หลังจากทำพิธีอัวเน้งเสร็จ ฆ่าหมู 1 ตัว

2. นำหมูไปต้มให้สุก ตักใส่ถ้วย 7 ถ้วย กับจัดทำเป็นกองอีก 3 กอง แล้วนำมาวางไว้บนโต๊ะ เพื่อทำพิธีเรียกผีบรรพบุรุษมากิน

8.7. พิธีเลี้ยงผี (บัวด๊ะตุง)

ความมุ่งหมาย เลี้ยงผีเพื่อเป็นศิริมงคลกับครอบครัว โดยให้ผีช่วยดูแลสัตว์เลี้ยงและเงินทอง

อุปกรณ์

1.หมูตัวเมีย 1 ตัว

วิธีการทำ

1. นำหมูตัวเมียมาทำพิธีฆ่าเซ่นผีในห้องนอนของผู้หญิง โดยมากนิยมเป็นห้องนอนของแม่

2. ใช้ไฟเผาขนหมูและท่องคาถาเรียกผีให้ลงมากิน

3. นำหมูออกจากห้อง นำไปต้มให้สุกตักใส่ถ้วย 7 ถ้วย กับจัดทำเป็นกองอีก 3 กอง เพื่อเรียกผีมากินอีกครั้งบริเวณกลางบ้าน

แผนที่การประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อของม้ง

ภาพ 14 แผนที่การประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อของม้ง

9.การแต่งกาย

9.1 ผู้ชาย เสื้อตัดเย็บรัดตัว แขนยาวถึงข้อมือ บางคนติดแถบผ้าสีขาวขนาด 2-3 นิ้ว ที่ปลายแขนเสื้อ เสื้อของชาวม้งส่วนใหญ่ไม่ผ่าอกกลางแต่ผ่าอกข้างจากต้นคอมาทางเอวซ้าย มากกว่าทางเอวขวา

กางเกงของผู้ชาย มีลักษณะอย่างเดียวกับกางเกงจีนยาวถึงข้อเท้า มีเป้ากว้าง ตัดอย่างหลวมๆ นิยมคาดเอวด้วยผ้าผืนใหญ่สีแดง บางคนใช้ผ้าดอกลวดลายคาดเอวแทนแต่จะปล่อยชายผ้า 2 ข้างตวัดมาปกข้างหน้าประมาณ 1 ฟุต หรือ 1 ฟุตครึ่ง

หมวกของผู้ชาย ไม่เป็นที่นิยมสวมใส่กันในหมู่ชาวม้ง จ.พิษณุโลก มีห่วงคอเงินเป็นเครื่องประดับกายที่สวยงาม โดยมักสวมใส่กันตามแต่ความชอบใจส่วนบุคคล

9.2 ผู้หญิง สวมผ้าถุงรูปทรงกระสอบบนศีรษะแต่ใช้ผ้าสีดำหรือเป็นดอกลวดลายหรือริ้วตั้งตรงขึ้นไปหลายสี ไว้ผมมวยมีปิ่นปักผม

เสื้อสีดำ แขนยาวถึงข้อมือ ข้างหลังมีปกผ้าลายสี่เหลี่ยมปิดประมาณ 1 คืบอย่างปกเสื้อข้างหลังทหารเรือ ส่วนกระโปรงสีขาวจีบรอบเอวสั้นแค่หัวเข่านั้นมักนุ่งในเวลาเข้าไปในเมืองหรือเวลามีงานพิธีต่างๆ ผู้หญิงนิยมใช้ผ้าพันแข้งสีขาวหรือสีดำ

ใน พ.ศ.2549 พบว่าการแต่งกายของม้ง จ.พิษณุโลก ทั้งผู้ชายและผู้หญิงนั้น ได้กลืนกลายไปกับวัฒนธรรมทุนนิยมสมัยใหม่ที่แพร่กระจายเข้าไปในชุมชน ทำให้ม้งมีการแต่งกายที่ทันสมัยคล้ายคนในสังคมเมืองมากขึ้น (ภาพ 27 ภาคผนวก ก) หากแต่กลิ่นไอความเป็นม้งจะกลับมาอย่างเข้มข้นอีกครั้ง ก็ต่อเมื่อมีเทศกาลหรืองานประเพณีที่สำคัญ เช่น ประเพณีปีใหม่ม้งหรือประเพณีการแต่งงาน เป็นต้น (ภาพ 28 ภาคผนวก ก)

10. อาชีพและความเป็นอยู่

- **การเกษตรกรรม** ม้งส่วนใหญ่จะทำการเพาะปลูกเป็นอาชีพหลัก พืชที่นิยมปลูกได้แก่ ข้าวเจ้า ข้าวเหนียว ข้าวโพด กระหล่ำปลี และขิง โดยนิยมปลูกเพื่อการค้าขายมากกว่าการเก็บไว้บริโภคภายในครัวเรือน ตลาดสินค้าที่สำคัญ ได้แก่ อ.นครไทย อ.ชาติตระการ จ.พิษณุโลก และ อ.หล่มสัก จ.เพชรบูรณ์

- **การเลี้ยงสัตว์** ม้งมีการเลี้ยงสัตว์ในระบบใหม่ คือ ทำคอกหรือล้อมให้สัตว์อยู่ในกรงและปล่อยเป็นเวลา สามารถแยกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. เลี้ยงสำหรับใช้เป็นอาหาร เช่น เป็ด ไก่ หมู เป็นต้น
2. เลี้ยงสำหรับใช้งาน เช่น วัว ควาย

- **การค้าขาย** โดยมากจะเป็นการค้าขายสินค้าต่อเนื่องจากการเกษตรกรรมภายในครัวเรือน และเปิดร้านขายของชำภายในหมู่บ้าน

- **การรับจ้างและการบริการ** โดยมากเป็นการว่าจ้างแรงงานกันเองภายในหมู่บ้านในการทำไร่ ทำนา นอกจากนี้ยังพบว่า ม้งออกไปรับจ้างและทำงานต่างถิ่นมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากสำนักงานสถิติแห่งชาติ (เว็บไซต์) รายงานจำนวนแรงงานม้งที่อพยพออกจากหมู่บ้านจากเดิมจำนวน 40 ครอบครัว ในปี พ.ศ.2541 เพิ่มเป็น 72 ครอบครัว ในปี พ.ศ.2545 และเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนถึง 117 ครอบครัว ในปี พ.ศ.2547

11. **มารยาทข้อพึงปฏิบัติและข้อห้าม**

มารยาททางสังคมที่ม้งพึงมีต่อกันเพื่อสร้างความเข้าใจและความสุขในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ ส่วนมากเป็นข้อปฏิบัติที่ได้รับแนวความคิดมาจากค่านิยมเบื้องต้นในวัฒนธรรมประจำเผ่า ประกอบด้วยมารยาทที่สำคัญ ได้แก่

11.1 มารยาทในการเยี่ยมบ้าน

ก่อนที่จะเดินก้าวข้ามธรณีประตูบ้านม้งเข้าไปในตัวบ้าน ผู้มาเยี่ยมจะต้องตะโกนถามเจ้าของบ้านนั้นว่า "ไจ๊จือไจ๊" ไม่ว่าประตูบ้านจะปิดหรือจะเปิดอยู่ เพื่อเป็นการให้เกียรติโดยการถามเจ้าของบ้านว่าอนุญาตให้เข้าไปได้หรือไม่ ถ้ามีเสียงตอบว่า "จือไจ๊" แสดงว่าผู้ที่มาเยี่ยมสามารถเข้าไปในตัวบ้านได้ แต่ถ้าได้ยินเสียงตอบ "ไจ๊" แสดงว่าเจ้าของบ้านไม่อนุญาตให้เข้าไปในตัวบ้าน เนื่องจากอาจจะประกอบพิธีกรรมหรืออยู่ในระหว่างการมีข้อห้ามตามจารีตประเพณี ผู้มาเยี่ยมก็ไม่สามารถเข้าไปในตัวบ้านได้

ในกรณีที่ประตูเปิดอยู่ ถ้าไม่มีเสียงตอบรับจากเจ้าของบ้าน ผู้มาเยี่ยมจึงไม่ควรถือวิสาสะเดินเข้าประตูบ้านแต่ควรหาโอกาสมาเยี่ยมใหม่อีกครั้งหนึ่งหรือควรฝากข้อความเพื่อนัดหมายกับบ้านใกล้เคียงไว้ จากการสังเกตพบว่าเมื่อมีแขกมาเยี่ยมบ้าน ม้งผู้เป็นเจ้าของบ้านจะร้องทักทายว่า "ตั๋วหลอ" ในขณะที่แขกผู้มาเยี่ยมจะร้องตอบแล้วเจ้าของบ้านจึงเชิญผู้มาเยี่ยมเยียนให้เข้ามานั่งในบ้าน การไปเยี่ยมบ้านหรือเที่ยวหาเพื่อนบ้านไม่ว่าจะเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ ม้งเจ้าของบ้านมักใช้คำทักทาย "ตั๋วหลอ" เป็นประจำ

ในปัจจุบันม้งเจ้าของบ้านจะรับรองแขกด้วยน้ำเปล่า น้ำอัดลมหรือน้ำชาแล้วแต่กรณี บางครั้งก็มีผลไม้หรือขนมขบเคี้ยว (Snack) ที่หาได้ตามท้องตลาดทั่วไปเพื่อรับรองผู้มาเยี่ยมด้วย

หากผู้มาเยี่ยมบ้าน มีความจำเป็นจะต้องพักค้างคืน ควรจะนอนในสถานที่ๆ เจ้าของบ้านจัดให้โดยเฉพาะ แขกที่มาเข้าพักหากไม่ใช่สามีภรรยากันห้ามมีเพศสัมพันธ์กันอย่าง

เด็ดขาดในระหว่างที่พักค้างคืนในบ้านม้งเพราะถือว่าเป็นความผิดเชิงวัฒนธรรม นอกจากนี้ระหว่างที่อยู่ในบ้านพัก แขกควรหลีกเลี่ยงข้อห้ามประจำแซ่สกุลย่อยของเจ้าของบ้าน ไม่ควรวางตนหรือปฏิบัติตนให้ขัดแย้งกับความคิดความเชื่อของเจ้าของบ้าน เช่น

กลุ่มแซ่ลี บางกลุ่มจะไม่บริโภคม้ามสัตว์

กลุ่มแซ่ย่าง บางกลุ่มจะไม่บริโภคหัวใจสัตว์

กลุ่มแซ่ว่าง บางกลุ่มมีข้อห้ามไม่ให้นำเอาผลไม้ที่มีรสเปรี้ยวที่ขึ้นเองตามธรรมชาติในป่า มารับประทานในบ้าน

ข้อเลือกปฏิบัติเฉพาะเหล่านี้ เป็นความเชื่อของแต่ละแซ่สกุล ที่คนนอกวัฒนธรรมหรือผู้ที่มาเยี่ยมเยียนควรให้ความสำคัญ เพื่อจะได้ไม่สร้างความอึดอัดใจให้แก่เจ้าของบ้านที่เกิดขึ้นจากความไม่รู้ของผู้มาเยือน

สำหรับข้อสังเกตที่สำคัญในการเยี่ยมบ้าน ถ้าพบบ้านที่ต้องการจะไปเยี่ยมเยียนมีลักษณะปิดประตูหน้าบ้านและมีกิ่งไม้หรือตะเหลวแขวนอยู่ชายคาหน้าบ้าน ผู้มาเยี่ยมก็ไม่ควรเข้าไปรบกวนเรียกเจ้าของบ้านเพราะเจ้าของบ้านอยู่ในช่วงเวลาการทำ "ใจ๋" หรือ การอยู่กรรมตามคำแนะนำของหมอผีซึ่งเป็นวิธีการหลีกเลี่ยงการเจ็บป่วยอย่างหนึ่งของม้ง กล่าวคือ

เมื่อเจ้าของบ้านรู้สึกไม่สบายใจ จึงให้หมอผีทำการ "อัวเน้ง" หรือการลงผี ได้ผลทราบว่า เจ้าของบ้านควรอยู่กรรม (ใจ๋) คือ เก็บตัวอยู่แต่ในบ้าน ไม่ออกมานอกตัวบ้านตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ เช่น 1 วัน หรือนานกว่านั้นก็ได้ ถ้าเจ้าของบ้านออกมาจากบ้านก่อนกำหนดผีจะสามารถพบตัวแล้วผีก็จะเอาขวัญ (ปลี่) ไป จะทำให้ไม่สงบหรืออาการไม่สบายที่เป็นอยู่ก่อนหน้านี้แล้ว กลับจะมีอาการทรุดหนักอีกก็เป็นได้

ถ้าหากผู้มาเยี่ยมไม่ทราบข้อห้ามก็จะไม่ถูกปรับ เพียงแต่จะถูกลงโทษสถานเบา กล่าวคือไม่คุยด้วยและแขกจะต้องรีบกลับออกไป โดยม้งเจ้าของบ้านจะแสดงพฤติกรรมที่เห็นชัดเจนคือการเดินไปส่งแขกผู้มาเยี่ยมที่ประตูบ้าน

11.2. **มารยาทในการร่วมพิธีกรรม**

ม้งมีข้อกำหนดในเรื่องการประกอบพิธีกรรมแตกต่างกันไป ตามความเชื่อของแต่ละแซ่สกุลย่อย พิธีกรรมที่มีจุดประสงค์อย่างเดียวกันอาจจะมีรูปแบบการประกอบพิธีที่แตกต่างกันไปในแต่ละกลุ่มแซ่สกุลย่อย

ฉะนั้นการเข้าร่วมในพิธีกรรมเพื่อวัตถุประสงค์ใดก็ตาม ถ้าเป็นพิธีกรรมประจำแซ่สกุลย่อยควรจะขอคำแนะนำในการวางตัวให้เหมาะสมกับพิธีกรรมนั้นจากผู้อาวุโสของแต่ละกลุ่มแซ่สกุลย่อยนั้นก่อน จะช่วยให้รู้จักวางตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์และเป็นที่ยอมรับของม้งเจ้าของพิธีกรรมมากยิ่งขึ้น

11.3. มารยาทอื่น ๆ

มารยาททางสังคมทั่วไป ที่เป็นเครื่องช่วยสร้างความยอมรับซึ่งกันและกัน ระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐและม้ง จะสังเกตได้จากวิถีการดำรงชีพในชีวิตประจำวัน การมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันระหว่างกลุ่มชนในหมู่บ้าน มีรูปแบบยึดมั่นกับค่านิยมพื้นฐานที่สำคัญ คือ

สมาชิกหมู่บ้านอยู่ร่วมกันได้ด้วยระบบอุปถัมภ์ ผู้ใหญ่หรือผู้อาวุโสจะต้องเป็นที่พึ่งพิงของผู้ด้อยอาวุโสและสมาชิกของชุมชนได้ตลอด

สมาชิกใหม่หรือผู้น้อยหรือผู้ด้อยอาวุโส พึงเคารพและรับฟังคำชี้แนะจากผู้อาวุโส การตัดสินใจของผู้อาวุโสถือว่าสูงสุดและเด็ดขาด

จากการศึกษาพบว่าม้งจะมีรูปแบบทางวัฒนธรรมที่ยึดมั่นกับค่านิยมสำคัญ กล่าวคือการให้ความเคารพและเชื่อฟังผู้อาวุโสในแซ่สกุลอยู่เสมอ ในขณะเดียวกันก็จะแสดงออกถึงการให้เกียรติและให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นอย่างดี ซึ่งลักษณะดังกล่าวน่าจะสืบเนื่องมาจากลักษณะทางวัฒนธรรมของม้งที่เชื่อในเรื่องระบบความสัมพันธ์เชิงอำนาจและระบบอาวุโส

11.4. ข้อห้าม

ม้งมีความยึดมั่นในข้อปฏิบัติเฉพาะประจำกลุ่ม ประจำแซ่สกุลของตนเอง ม้งแต่ละสกุลหรือแต่ละแซ่ เมื่อมาอยู่รวมกันเป็นชุมชนหมู่บ้านม้ง ทุกคนต่างก็จะตระหนักถึงข้อปฏิบัติเพื่อให้อยู่ในกรอบบรรทัดฐานทางสังคม (Social Norms) ดังนี้

11.4.1 สมาชิกม้งที่มีนามสกุลเดียวกัน จะแต่งงานด้วยกันไม่ได้ ถ้าจำเป็นต้องแต่งงานกันจริงๆ คู่บ่าวสาวจะถูกขับให้ออกจากตระกูล โดยไม่มีใครคบหาสมาคมด้วย

11.4.2 พฤติกรรมคบชู้สู่ชาย เป็นข้อห้ามอย่างเคร่งครัด ถ้าสาวม้งที่ยังไม่แต่งงานนั้นมีสิทธิ์ที่จะเลือกคบชายใดก็ได้ สิทธิ์คบชายนั้นขึ้นอยู่กับฝ่ายสาวม้งแต่ถ้าสาวม้งแต่งงานกับชายม้งเมื่อไหร่แล้ว สาวม้งไม่มีสิทธิ์ในการพูดคุยหรือไปไหนมาไหนกับชายใดตามลำพังได้ และถือว่าเป็นการทำผิดวัฒนธรรมของม้ง ฉะนั้นสาวม้งที่แต่งงานแล้วจะต้องปฏิบัติหน้าที่แทนแม่สามีทันทีและจะต้องตื่นก่อนทุกคนในครอบครัวเพื่อเตรียมหาอาหารให้กับทุกคนในครอบครัวและสัตว์เลี้ยงด้วย จึงกล่าวได้ว่าสังคมม้งเป็นสังคมที่ชายเป็นผู้นำ (Male Dominated Society) อย่างแท้จริง

11.4.3 ชายหญิงม้งจะต้องไม่แสดงพฤติกรรมที่แสดงถึงความรู้สึกชอบพอกันต่อหน้าผู้ใหญ่หรือในที่สาธารณะเด็ดขาด

11.4.4 ห้ามไม่ให้ชายอื่นที่ไม่ใช่ม้งอยู่กับสาวม้งตามลำพังสองต่อสองในที่ลับตา

11.4.5 **ห้ามให้พี่ชายม้งแต่งงานกับน้องสะใภ้**

11.4.6 **ห้ามแซกที่ไม่ใช่สามีภรรยามีเพศสัมพันธ์ในบ้านม้งที่เข้าไปอาศัยอยู่**

11.4.7 **ห้ามไม่ให้เด็กชายหญิงม้งบริโภคตีนไก่ กระเพาะไก่ ไส้ไก่ เด็ดขาด เพราะม้งมีความเชื่อว่า เมื่อบริโภคตีนไก่แล้วจะทำให้เด็กหญิงชาย ชอบก้าวก่ายเรื่องของผู้อื่นและ** จะทำให้ทำเรื่องอะไรก็ไม่ประสบความสำเร็จ ส่วนกระเพาะไก่และไส้ไก่ เมื่อบริโภคแล้วจะทำให้**เด็ก** ไม่ฉลาดเพราะจะไปห่อสมองจนคิดไม่ได้

11.4.8 ข้อห้ามของแต่ละแซ่สกุล เช่น

1) ม้งแซ่ลี จะไม่รับประทานม้ามของสัตว์ทุกชนิด

2) ม้งแซ่ย่าง จะไม่รับประทานหัวใจของสัตว์ทุกชนิด

3) ม้งแซ่ว่าง

- ถ้ามีลูกหลายคน ลูกคนสุดท้ายเท่านั้นที่มีสิทธิ์กินนมแม่**ได้** ไม่เช่นนั้นฟ้าจะผ่าเด็ก

- ห้ามลูกสะใภ้อ้อมหลังเตาไฟเล็ก

- ห้ามลูกสะใภ้นั่งทับรอยเดิมของพ่อสามี

- ห้ามนำส้มกับข้าวหุงที่จะใช้กิน แบกใส่เป้เดียวกันเป็นลาง**ไม่ดี** จะทำให้งูมาเข้าเป้

4) ม้งแซ่โล่ ห้ามไม่ให้ลูกสะใภ้ปีนข้ามขื่อของเสากลางบ้าน (เหย่งท้า) เพื่อไปเก็บของโดยเด็ดขาด จนกว่าพ่อและแม่ของสามีจะเสียชีวิต

5) ม้งแซ่ลง ห้ามไม่ให้พูดคำว่า ส่อต่อ (เสือกัด) ในเวลาทะเลาะ**กัน** เป็นอันขาด

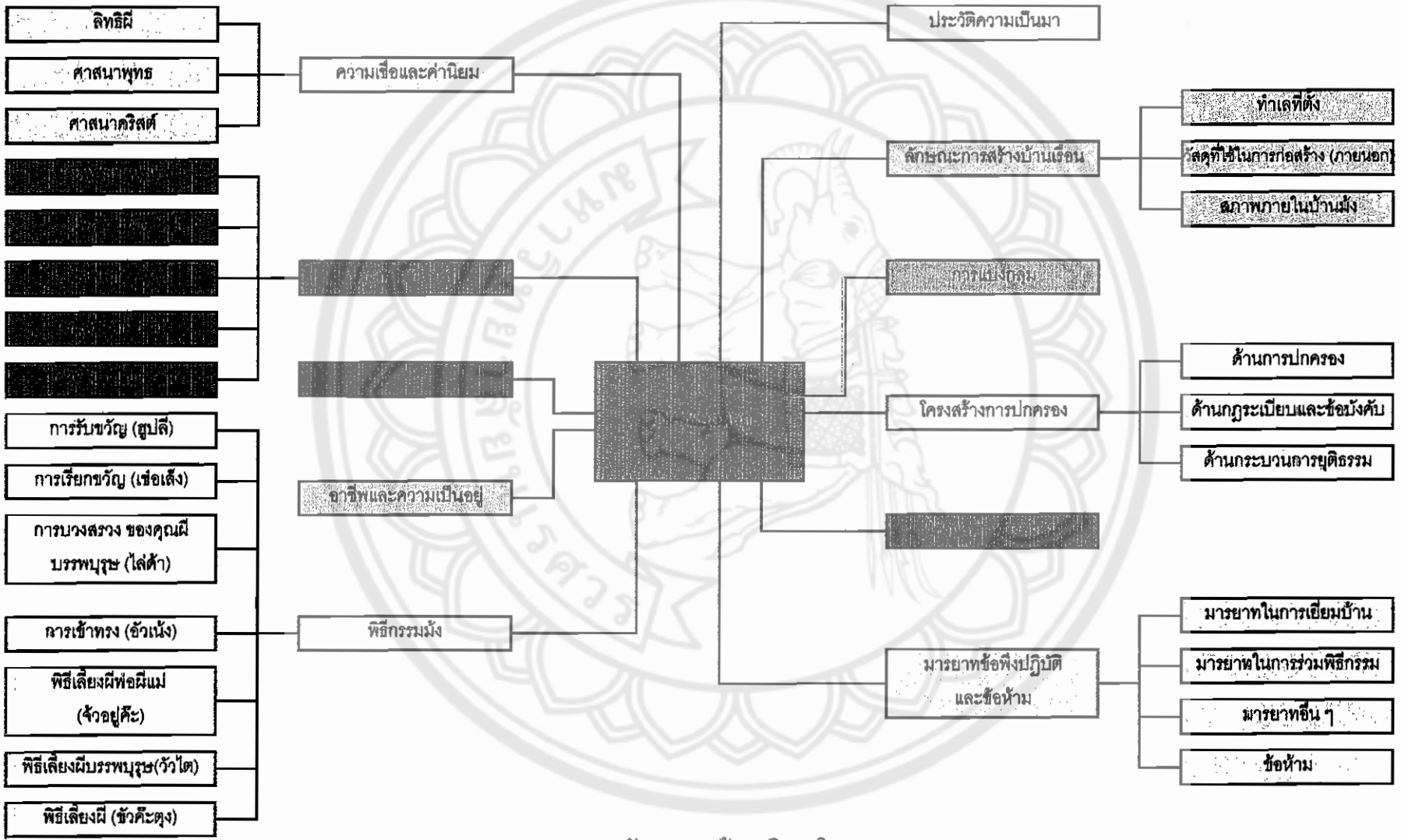

ภาพ 15 วัฒนธรรมม้ง จ.พิษณุโลก

ตอนที่ 2 การประยุกต์ใช้มิติทางวัฒนธรรมกับยุทธศาสตร์ทหารเพื่อการพัฒนา

แนวคิดยุทธศาสตร์ทหารเพื่อการพัฒนาที่จัดทำขึ้นในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารทางวิชาการและแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องด้านยุทธศาสตร์ ก่อนนำมาพัฒนา บูรณาการและคัดเลือกจากหลักการวิเคราะห์แบบ Baconian Inductive Method เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเหตุผล เปรียบเทียบข้อมูลทั้งที่มีความเหมือน แตกต่างและที่แปรเปลี่ยนไป ร่วมกับหลักการวิเคราะห์แบบ Imperfect Inductive Method ในการรวบรวมข้อเท็จจริงจากตัวแทนกลุ่มประชาชนผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่ โดยนำทฤษฎี แนวคิด งานวิจัยและแผนที่ทางวัฒนธรรมม้ง จ.พิษณุโลกซึ่งได้จัดทำขึ้น และได้กล่าวไปแล้วในส่วนที่ผ่านมา เพื่อใช้ประกอบการให้เหตุผลเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างม้งในชุมชน รัฐบาลและภาคเอกชนที่เข้าไปมีบทบาทในการพัฒนา ได้อย่างครบถ้วนทุกมิติ ได้แก่ ด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และความมั่นคงทางทหาร สร้างความสมดุลแก่ทุกฝ่ายโดยบูรณาการหลักการดังต่อไปนี้

1. หลักการมีส่วนร่วม (Participation)

1.1. การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาหลักการมีส่วนร่วม จากตัวอย่างแนวทางการพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์ชาวเขาในประเทศไทยที่ผ่านมาตั้งแต่ พ.ศ. 2540 ได้นำมาวิเคราะห์แบบ Baconian Inductive Method ตามหลักการ Joint Method of Agreement and Disagreement พบว่ามีความสอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยมของเอมิไทด์ เอทซิโอนี (1929) ที่มีแนวคิดว่าผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาขึ้นอยู่กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเป็นสำคัญและก่อให้เกิดความคงอยู่ของสังคมในทุกระดับซึ่งสามารถเปรียบเทียบหน้าที่ ความสัมพันธ์และสภาพสังคมได้จากระดับการมีส่วนร่วมในการควบคุมทางสังคมที่สอดคล้องกับระดับการยอมรับข่าวสารเพื่อการพัฒนาจากสังคมภายนอก พบว่า

1. สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมณเฑียร สังข์เงิน (2544.หน้า 72) ในการควบคุมทางจารีตประเพณีของชุมชนชาวเขา จ.เชียงใหม่ ที่เข้มข้น โดยกลไกและวิธีการที่ใช้ในการควบคุมพฤติกรรมแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เกิดขึ้นจากการเฝ้าระวังประกอบกับการยอมรับข่าวสารเพื่อการพัฒนา ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและเข้าใจ ส่งผลให้ชุมชนชาวเขา จ.เชียงใหม่ กลายเป็นสังคมที่เข้มแข็ง (Active Society) อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

2. สอดคล้องกับงานวิจัยของลีศึก ฤทธิ์เนติกุล (2540.หน้า 2) ที่กล่าวถึง ม้ง จ.เชียงใหม่ ว่าในอดีตมีวัฒนธรรมการควบคุมทางสังคมระหว่างกัน แต่เมื่อมีการยอมรับการบังคับใช้กฎหมายบ้านเมืองตามกระแสสังคมมากขึ้น ทำให้ลดบทบาทการมีส่วนร่วมในการควบคุมทางจารีตประเพณี กลายเป็นลักษณะสังคมจัดการ (The Over Managed Society) หรือ กล่าวได้ว่า

กระแสสังคมสมัยใหม่ทำหน้าที่จัดการทดแทนกฎจารีตประเพณีที่เป็นระบบควบคุมอยู่เดิมให้ลดระดับลงไป เป็นเหตุให้มีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มมากกว่าการใช้จารีตประเพณีดังเช่นอดีต

3. สอดคล้องกับงานวิจัยของโชคชัย สินศุภรัตน์ (2543.หน้า 2) ได้ศึกษา ม้ง จ.น่าน พบว่า ยังคงยึดมั่นในรูปแบบการปกครองและขนบธรรมเนียมดั้งเดิมอยู่อย่างมาก แต่การยอมรับข่าวสารเพื่อการพัฒนาจากสังคมภายนอกอยู่ในระดับต่ำ โดยเฉพาะขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับด้านการเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 จึงพบว่ามีลักษณะคล้ายสังคมกระแส (The Drifting Society) กล่าวคือ การมีพฤติกรรมกระทำตามทั้งที่ขาดข้อมูลและความเข้าใจ เป็นเหตุให้เกิดปัญหาการมีส่วนร่วมระดับต่ำในกิจกรรมทางการเมือง

4. สอดคล้องกับงานวิจัยของอุไรวรรณ แสงศร (2545.หน้า 69) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของชุมชนชาวเขากับการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในเขตพื้นที่โครงการหลวง จ.เชียงใหม่ พบว่า ชุมชนชาวเขาในเขตพื้นที่โครงการหลวงยังขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ที่แท้จริงของตนเอง เนื่องจากเคยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนมาโดยตลอด ทำให้ไม่มีส่วนร่วมในการควบคุมทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การรักษาผลประโยชน์ของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง หรือแม้แต่ทางด้านวัฒนธรรม รวมทั้งการเข้าไม่ถึงข้อมูลข่าวสารจากภายนอกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้ชุมชนต้องเผชิญกับปัญหาใหม่ที่สลับซับซ้อนมากขึ้นยากต่อการพัฒนา เป็นลักษณะของสังคมเฉื่อย (The Passive Society)

1.2. **การสังเคราะห์แนวคิดเรื่องหลักการมีส่วนร่วม** ประกอบด้วยการส่งเสริมสิทธิของประชาชนในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม สนับสนุนการมีส่วนร่วมในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับชาติ โดยการอาศัยพลังชุมชนและอำนาจประชาชน ซึ่งมีที่มาจากบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาสังเคราะห์แบบ Imperfect Inductive Method ชี้ให้เห็นรากฐานกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนกับหน่วยงานภาคเอกชนและรัฐบาลในการจัดทำยุทธศาสตร์ โดยในมาตรา 59 ได้ระบุให้มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมตรวจสอบและร่วมแก้ไขปัญหากับหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งในที่นี้ได้แก่ ทหาร เพื่อจัดทำยุทธศาสตร์ให้เอื้อประโยชน์ต่อสังคม สิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัยและคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นให้มากที่สุด

สำหรับยุทธศาสตร์การให้ประชาชนและเอกชนผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมกับกองทัพนั้น เป็นยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญและละเอียดอ่อนต่อความมั่นคงของรัฐเป็น

อย่างยิ่ง ส่วนหนึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นความเปลี่ยนแปลงของกองทัพ ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามารับรู้และมีส่วนให้ความคิดเห็นกับกิจการทหารในการพัฒนาประเทศและการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติร่วมกันมากขึ้น ในขณะเดียวกันก็ต้องมีความพอดีที่จะไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อภารกิจด้านความมั่นคงของกองทัพด้วย

การมีส่วนร่วมของประชาชนในลักษณะดังกล่าว จะเป็นข้อมูลในการเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เกิดจากความต้องการของชุมชน ถือได้ว่าเป็นยุทธศาสตร์ที่มีโครงสร้างอำนาจแบบมีประชาชนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง

1.3. **แนวคิดการปฏิบัติตามหลักการมีส่วนร่วม** จากวิเคราะห์แบบ Baconian Inductive Method ตามหลักการ Joint Method of Agreement and Disagreement การสังเคราะห์บทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 มาตรา 59 แบบ Imperfect Inductive Method และแผนที่ทางวัฒนธรรมม้ง จ.พิษณุโลก ทำให้ผู้วิจัยได้พบว่าการมีส่วนร่วมนั้น เกิดจากความผูกพันของม้งในชุมชน ซึ่งเป็นธรรมชาติทางสังคมของมนุษย์ที่มีการอยู่รวมกัน ส่วนความผูกพันจะแน่นแฟ้น หรือผูกพันกันอย่างหลวมๆ ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น ความเป็นเครือญาติแซ่สกุลเดียวกัน หรือการจัดกิจกรรมร่วมกัน เป็นต้น ดังนั้น จึงมักพบว่าการมีส่วนร่วมของม้งจะมีผลมาจากความผูกพัน ซึ่งสามารถสร้างให้เกิดขึ้นได้ จากกฎ กติการ่วมกันของชุมชน จากความศรัทธาหรือจากกิจกรรมในชุมชน เช่น การประชุมหมู่บ้านหรือการจัดการแข่งขันกีฬา เป็นต้น

สำหรับปัจจัยทางยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนไปสู่ความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมนั้น เกิดจากการที่ภาครัฐ เอกชนและม้งในชุมชนมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาชุมชนร่วมกัน ในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ประกอบกับการจัดทำแผนชุมชน สำหรับเป็นแผนแม่บทชุมชนพึ่งตนเองในการควบคุมทิศทางยุทธศาสตร์การพัฒนา ก่อให้เกิดจิตสำนึกร่วมที่จะดูแลรักษาและใช้ประโยชน์ร่วมกันของประชาชนในชุมชน

ดังนั้นหลักการมีส่วนร่วมจึงเกิดจากการวางแผนร่วมกันของทุกภาคส่วนเพื่อผลประโยชน์แก่ชุมชนม้งเป็นระบบการบริหารจัดการท้องถิ่นที่ไม่ได้เน้นในหลักการของยุทธศาสตร์แต่เป็นเรื่องของการเรียนรู้จากความจริงในสังคมและการเรียนรู้จากประสบการณ์ชีวิต เริ่มต้นจากการค้นหาข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ไม่ใช่เริ่มจากความต้องการของรัฐ ทำความเข้าใจกับชุมชนจนกระทั่งม้งในพื้นที่มีความพร้อมที่จะพัฒนา โดยต้องคำนึงถึงทุกมิติที่เกี่ยวข้องรวมถึงผลกระทบโดยตรงและโดยอ้อม แล้วบูรณาการหรือผสมผสานกับภูมิปัญญาจากฐานรากชุมชน โดยในที่นี้จะกล่าวถึงการวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนม้ง จ.พิษณุโลก ดังนี้

1. ประสานความร่วมมือและรวมพลังเครือข่ายภายในชุมชน ประกอบด้วย ภาคีม้งภาคประชาชน องค์กรเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและส่วนราชการ ในการร่วมกันจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนา ตามเจตนารมย์รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 มาตรา 59

2. จัดทำแผนที่ทางวัฒนธรรมม้ง จ.พิษณุโลก เพื่อนำมาปรับใช้ในมิติทางจารีตประเพณีและความเชื่อ โดยไม่มุ่งให้ความสำคัญกับกระแสสังคมสมัยใหม่จนละเลยในการค้นหาและประยุกต์ใช้บทบาทของวัฒนธรรมที่เคยมีส่วนร่วมควบคุมสังคม จนเป็นเหตุให้ชุมชนกลายเป็นสังคมจัดการ (The Over Managed Society) แบบสมัยใหม่ทดแทนสังคมจารีตประเพณีที่เอื้ออาทรกันเช่นเคย

ดังนั้นการจัดทำแผนที่ทางวัฒนธรรมม้งอันเป็นวิถีชีวิตและภูมิปัญญาจึงต้องทำการสำรวจข้อมูลอย่างละเอียด ให้กลุ่มม้งผู้มีความเชี่ยวชาญทางวัฒนธรรมเป็นผู้พิจารณาวิเคราะห์และตรวจสอบการสร้างแผนที่ทางวัฒนธรรมอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Mapping or P-Mapping) ซึ่งจะมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนและการต่อยอดภูมิปัญญา โดยให้ม้งร่วมกับเจ้าหน้าที่ทหารช่วยกันเก็บข้อมูล จะได้ข้อมูลที่เป็นจริงมากกว่าให้คนจากภายนอกชุมชนเข้าไปเก็บเพียงลำพัง

3. ประมวล วิเคราะห์และสังเคราะห์ ปัญหาร่วมกันทั้งชุมชน โดยใช้เทคนิค SWOT Analysis ตรวจสอบสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกชุมชนม้ง จ.พิษณุโลก ค้นหาจุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weaknesses) โอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) ร่วมกับการจัดทำแผนที่ความคิด (Mind Map) ชุมชน ซึ่งหากละเลยการวิเคราะห์ปัญหาร่วมกันของชุมชนจะทำให้เกิดรูปแบบสังคมกระแส (The Drifting Society) เลื่อนลอยไปตามแต่ละสภาวะการณ์ โดยขาดจุดยืนที่มั่นคงของชุมชน ขาดความรู้และความเข้าใจในการพัฒนา ส่งผลให้เกิดความสลับซับซ้อนของปัญหาสังคมที่เพิ่มขึ้นอย่างไม่รู้จบ

4. กำหนดเป้าหมายที่ต้องการเพื่อให้ชุมชนม้ง จ.พิษณุโลก มีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ด้วยการกำหนดกรรมวิธีดำเนินการต่อเป้าหมาย แผนงานและโครงการ โดยระดมความคิดเห็น (Focus Group) จากม้งในชุมชนเพื่อกำหนดเป้าหมายและวางแผนร่วมกันในการควบคุมพฤติกรรมแบบมีส่วนร่วมของม้ง ส่งผลให้ชุมชนกลายเป็นสังคมที่เข้มแข็ง (Active Society) อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

5. กำหนดผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) หรือผู้แสดงทางสังคม (Social Actors) ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา โดยต้องจำแนกให้ได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ภายในชุมชน (Internal Stakeholders) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงในการพัฒนา (Development Stakeholders) และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอกชุมชน (External Stakeholders)

6. ส่งเสริมการจัดการความรู้ (Knowledge Management) โดยนำแผนงานและโครงการที่ได้ ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ เพื่อใช้เป็นแผนที่ (Map) กำหนดหนทางปฏิบัติให้ชุมชนสามารถติดตามและประเมินผลการปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่อง จึงถือได้ว่าครบวงจรของการบริหารจัดการ หากขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการความรู้ ทั้งความรู้ที่เกิดจากชุมชนและจากความรู้ที่ได้ต่อยอดจากภายนอกชุมชน ซึ่งในอดีตชุมชนม้งเคยแต่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนมาโดยตลอดจึงไม่มีการจัดการความรู้ของชุมชน จนทำให้เป็นลักษณะของสังคมเฉื่อย (The Passive Society) มีการพัฒนาที่ช้าและไม่มีการต่อยอดภูมิปัญญาของตนเอง

ส่วนแนวทางสำหรับเจ้าหน้าที่ทหารที่เข้าร่วมการพัฒนานั้น ควรมีบทบาทร่วมในการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนม้ง จ.พิษณุโลก ดังนี้

1. เรียนรู้และทำความเข้าใจในปัญหาของชุมชนม้ง จ.พิษณุโลก ตระหนักถึงคุณค่าของการจัดทำแผนชุมชน สร้างความเป็นกันเองให้คนในชุมชนรู้สึกอบอุ่น เป็นที่พึ่งพิงกล้าปรึกษาเมื่อมีความทุกข์

2. ให้กำลังใจ สนับสนุนและร่วมมือ ในทุกกิจกรรมของชุมชน

3. เป็นผู้ประสานงานและเชื่อมโยงเครือข่ายความร่วมมือชุมชนม้งโดยประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนในสังคม

4. แนะนำ ให้ความรู้และต่อยอดภูมิปัญญา ในฐานะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งมีบทบาท มีหน้าที่ มีทรัพยากรและมีอำนาจตามกฎหมาย

5. ติดตาม กำกับดูแลและให้การสนับสนุนด้านการบริหารจัดการ ตลอดจนอำนวยความสะดวกในการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนม้ง จ.พิษณุโลก อย่างต่อเนื่อง

2. หลักการบูรณาการความร่วมมือ (Integral cooperation)

2.1. การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาหลักการบูรณาการความร่วมมือ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์แบบ Baconian Inductive Method ตามหลักการ Method of Agreement โดยอ้างอิงจากหลักการ บูรณาการความร่วมมือในพัฒนาที่ประสบความสำเร็จ ดังนี้

1. จากแนวคิดยุทธศาสตร์วัฒนธรรมของประเทศอังกฤษที่กล่าวไว้ใน Metropolitan Borough of Wirral (เว็บไซต์) เน้นให้ความสำคัญในการประสานงานระหว่างรัฐบาลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาสาสมัครและองค์กรชุมชน ก่อให้เกิดความร่วมมือเพื่อสร้าง

กระบวนการทางสังคมในการพัฒนายุทธศาสตร์วัฒนธรรมให้เข้มแข็ง มีจุดมุ่งหมายหลัก คือ ปรับปรุงการเข้าถึงวัฒนธรรมและกิจกรรมทางวัฒนธรรมสำหรับประชาชน ให้ขยายวงกว้างและกระทำอย่างต่อเนื่อง พร้อมกับพัฒนานโยบายการให้บริการและตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนให้เกิดเป็นรูปธรรม ได้แก่ การบริการด้านสุขภาพ การสร้างความปลอดภัยในชุมชน พัฒนาเครือข่ายทางสังคมและการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยดำเนินการเรียนรู้ควบคู่ไปกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากนี้รัฐบาลอังกฤษยังให้ความสำคัญกับการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ชัดเจนและถูกต้องให้แก่ประชาชน เป็นเหตุให้สามารถประชาสัมพันธ์ดึงความสนใจจากประชาชนผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาผนึกกำลังร่วมมือร่วมใจกันสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีบนพื้นฐานของความแตกต่างหลากหลายให้สามารถปรับใช้กับวัฒนธรรมของตนได้

2. จากงานวิจัยของพันเอกสุจิตร สิทธิประภา (2543.บทคัดย่อ) ได้ศึกษา บทบาทของทหารกับการพัฒนาเพื่อความมั่นคงบริเวณพื้นที่ชายแดน อ.นาแห้ว จ.เลย พบว่า การจัดองค์กรตามแผนงานพัฒนา ทหารมีบทบาทที่สำคัญต่อการกำหนดแนวทางและการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง จนเกิดประสิทธิภาพในการพัฒนาเพื่อความมั่นคงบริเวณพื้นที่ชายแดน ทำให้ประชาชนในพื้นที่มีความปลอดภัย มีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่างมีความมั่นใจ

ซึ่งจากทั้ง 2 ตัวอย่างข้างต้นสามารถเป็นเครื่องยืนยันความสอดคล้องกันแบบ Method of Agreement ในการประสบความสำเร็จบนพื้นฐานหลักการบูรณาการความร่วมมือในพัฒนาทั้งภายในประเทศและต่างประเทศได้เป็นอย่างดี

2.2. **การสังเคราะห์แนวคิดเรื่องหลักการบูรณาการความร่วมมือ** กองทัพได้พัฒนา บุกเบิกสร้างสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศนานัปการทั้งที่เป็นบทบาททางตรง คือ การสร้างสาธารณะประโยชน์อันเป็นปัจจัยในการผลิตเพื่อสร้างรายได้ประชาชาติและบทบาททางอ้อมคือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นคนที่มีคุณภาพ สำหรับการที่กองทัพจะประสบความสำเร็จในการพัฒนา มีขีดความสามารถในการคุ้มครองรักษาผลประโยชน์ของชาติและพัฒนาประเทศได้อย่างสมบูรณ์นั้นต้องอาศัยการบูรณาการความร่วมมือจากภาคีภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน ในการพัฒนาระบบการต่อสู้เบ็ดเสร็จ (Total Struggle) ในลักษณะการพัฒนานำหน้าการทหารบนหลักการ MOOTW (Military Operations Other Than War) คือ การปฏิบัติการทางทหารนอกเหนือจากสงครามมาทำการสังเคราะห์แบบ Imperfect Inductive Method ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญอยู่ที่ การพัฒนาที่สมดุล (Balanced Development) ในการประสานกำลังทุกภาคส่วน สร้างเครือข่าย (Network) ทั้งบุคลากร อุปกรณ์และงบประมาณ ให้เข้าถึงทุกกลุ่มพื้นที่

เป้าหมายในการพัฒนา อย่างไม่จำกัดเชื้อชาติ ศาสนา และสถานะทางสังคม โดยแบ่งมอบให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและประชาชนในพื้นที่เป็นผู้ร่วมกันสร้างความเจริญ ดำรงไว้ซึ่งความมั่นคงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม สามารถสนองตอบและอำนวยประโยชน์ให้แก่ประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชน เป็นการกำจัดเงื่อนไขความไม่เข้าใจ อันจะนำมาซึ่งความไม่สงบสุขในชุมชนได้

2.3. **แนวคิดการปฏิบัติตามหลักการบูรณาการความร่วมมือ** ยุทธศาสตร์ทหารเพื่อการพัฒนาต้องบูรณาการความร่วมมือระหว่างม้งในชุมชน หน่วยงานภาครัฐ เอกชนและกลุ่มเครือข่ายต่างๆ ให้มีการประสานงานกันอย่างแนบแน่นและสอดคล้องกับสถานการณ์ของชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้แนวความคิดจากการวิเคราะห์แบบ Baconian Inductive Method ตามหลักการ Method of Agreement ในตัวอย่างข้างต้นที่ประสบความสำเร็จจากการบูรณาการความร่วมมือ หลักการสังเคราะห์แบบ Imperfect Inductive Method เพื่อออกแบบยุทธศาสตร์ในลักษณะการพัฒนานำหน้าการทหารบนหลักการ MOOTW (Military Operations Other Than War) และแผนที่ทางวัฒนธรรมม้ง จ.พิษณุโลก โดยสร้างเสริมพื้นฐานแห่งความเข้าใจระหว่างหน่วยงานเอกชน กองทัพและ ม้ง สามารถก่อให้เกิดพลังความร่วมมือในชุมชนได้ 4 แนวทาง ดังนี้

1. การสร้างเสริมพลังใจ สร้างความเชื่อมั่นในจิตใต้สำนึกของม้งแต่ละคน ด้วยการค้นหาศักยภาพของตนเอง ภูมิปัญญาและทุนทางสังคมที่ยังเหลืออยู่ ได้แก่ ระบบเครือญาติและโครงสร้างทางสังคมตระกูลแซ่ของฮม้งเด๊อหรือม้งขาวในจ.พิษณุโลก ทำให้เกิดความภูมิใจในเอกลักษณ์และพลังภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ส่งผลให้ม้งเกิดความเชื่อมั่นตนเองที่เพิ่มขึ้น

2. การสร้างบทบาทใหม่ของม้งในสังคม ด้วยการฟื้นฟูความสัมพันธ์เดิมที่ขาดหายไปภายในชุมชนโดยอาศัยการจัดกิจกรรมในมิติประเพณีและวัฒนธรรม เช่น การละเล่นลูกช่วงลูกช่าง การร้องเพลงม้ง การเต้นรำและการเป่าแคนม้ง เป็นต้น สร้างชุมชนให้เข้มแข็งเพื่อเป็นเวทีความร่วมมือระหว่างกันและกัน ให้สามารถช่วยเหลือ เอื้ออาทรเหมือนในอดีต

3. ปรับเปลี่ยนและพัฒนาระบบการบริหารจัดการให้เป็นแบบพึ่งตนเอง ลดละการพึ่งพาระบบทุนนิยมและอำนาจการบริหารจากภาครัฐ สร้างกระบวนการเรียนรู้ โดยเริ่มต้นจากการทบทวนประสบการณ์ชุมชนร่วมกับการพัฒนาแบบทันสมัยเน้นความพอเพียงตามความสามารถตน รวมทั้งการแสวงหาทางเลือกใหม่ของชุมชน เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากการประสานความรู้เก่าและใหม่หรือการประสานความรู้ภูมิปัญญาชุมชนเข้ากับความรู้ภูมิปัญญาจากสังคมอื่นหรือภูมิปัญญาสากล เช่น ประเพณีกินข้าวใหม่หรือประเพณีปีใหม่ม้ง เป็นต้น องค์ความรู้

ใหม่นี้จึงเป็นผลผลิตจะมีบทบาทชี้นำการพัฒนาของชุมชน สร้างสรรค์ทางเลือกและรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลายในแบบฉบับของชุมชน เป็นการพัฒนารากฐานที่เข้มแข็งในอนาคตต่อไป

4. สร้างเครือข่าย (Network) ประสานความร่วมมือภายในชุมชนม้งโดยอาศัยระบบผู้นำทางความคิดและบทบาทของผู้อาวุโสประจำแต่ละแซ่สกุล นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ทหารนักพัฒนาต้องสนับสนุนบทบาทผู้นำทางการเมืองของม้งในการประสานเครือข่ายระหว่างภาครัฐเอกชนและองค์กรอิสระต่างๆเพื่อให้สามารถดำเนินการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามความถนัด ความสามารถและบทบาทของแต่ละหน่วยงาน

3. **หลักการตอบสนองนโยบายแห่งรัฐ** (Government policy)

3.1. **การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาหลักการตอบสนองนโยบายแห่งรัฐ** ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เกิดจากนโยบายแห่งรัฐเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายการพัฒนาได้ ยกเว้นยุทธศาสตร์นั้นจะมุ่งเน้นการพัฒนาสถาบันทางสังคมและคุณภาพชีวิตทุกด้านของสมาชิกในสังคมโดยรวม จากแนวคิดและงานวิจัยที่อาศัยหลักการวิเคราะห์แบบ Baconian Inductive Method ในลักษณะ Method of Difference ได้นำความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่ขาดหายไป มาวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้เกิดความล้มเหลวในการดำเนินการยุทธศาสตร์ ดังนี้

1. จากงานวิจัยของรัตนาพร เศรษฐกุลและคณะ (2546. หน้า 200) พบว่า การผสมกลมกลืนชุมชนชาวเขาให้เข้ากับรัฐชาติและสังคมของรัฐบาลไทยในช่วง พ.ศ. 2519 และนโยบายพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาที่มุ่งให้ชาวเขาเป็นพลเมืองไทย โดยใช้นโยบายรวมพวก (Integration Policy) เป็นความล้มเหลวทั้งเชิงนโยบายและการปฏิบัติ เพราะการดำเนินการส่วนใหญ่เน้นการพัฒนาทางเศรษฐกิจและส่งเสริมการกระจายรายได้มากกว่าการพัฒนาทางสังคม ทำให้รัฐบาลไทยไม่สามารถสร้างจิตสำนึกของความเป็นไทยให้แก่ชาวเขาได้อย่างแท้จริง

2. จากงานวิจัยของ Vitaly Nakhmanovych (2004. P5) ที่กล่าวถึง นโยบายการกลืนกลายชนกลุ่มน้อยของประเทศยูเครนที่เริ่มใช้ตั้งแต่ พ.ศ. 2536 โดยพยายามทำความเข้าใจและพัฒนานโยบายสังคมให้สามารถติดต่อกับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เพื่อให้สามารถเข้าถึงสังคมแบบยูเครน โดยนโยบายดังกล่าวให้ความสำคัญกับการจัดตั้งระบบพรรคการเมืองที่กระจายไปทุกภูมิภาคและครอบคลุมทุกกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อเป็นฐานการส่งเสริมนโยบายการนำภาษาและวัฒนธรรมยูเครนไปเผยแพร่ในพื้นที่ของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ ควบคู่ไปกับนโยบายการใช้ภาษารัสเซียเป็นแนวทางหลักในการสื่อสารเพื่อการกลืนกลายชนกลุ่มน้อย ซึ่งจนถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2549 นโยบายนี้ก็ยังคงไม่สามารถแก้ไขปัญหาในด้านความตึงเครียดทางสังคมและภาษาชนเผ่าที่มีความแตกต่างกันให้หมดไปได้

จาก 2 ตัวอย่างข้างต้น ชี้ให้เห็นถึงความล้มเหลวในหลักการตอบสนองนโยบายแห่งรัฐ ซึ่งไม่ว่าจะอยู่ในความต้องการทางบริบทของรัฐชาติใดก็ตาม แต่ตัวแปรที่ขาดหายไปในลักษณะ Method of Difference ยังคงขึ้นอยู่กับการไม่ให้ความสำคัญในการเข้าถึงความต้องการที่แท้จริงของประชาชน ดังนั้นการจัดทำยุทธศาสตร์ทหารเพื่อการพัฒนาจะไม่สามารถประสบความสำเร็จได้ หากการตอบสนองนโยบายแห่งรัฐละเลยความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่

3.2. **การสังเคราะห์แนวคิดเรื่องหลักการตอบสนองนโยบายแห่งรัฐ** ผู้วิจัยได้ใช้วิธี Imperfect Inductive Method มาสังเคราะห์เพื่อจัดทำยุทธศาสตร์ทหารเพื่อการพัฒนาโดยมุ่งให้ความสำคัญกับยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติในมิติอื่นๆ ตลอดจนต้องสอดคล้องกับนโยบายแห่งรัฐ ด้วยเหตุผลที่กองทัพเป็นหน่วยงานของรัฐบาลในการปฏิบัติงานภายใต้กรอบของกฎหมายและการสนับสนุนเชิงงบประมาณ ดังนั้นยุทธศาสตร์ทหารเพื่อการพัฒนาจึงต้องบูรณาการและสอดคล้องกับนโยบายชาติ ในขณะเดียวกันก็ต้องมีความยืดหยุ่นหรือสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบองค์ประกอบและสาระทางยุทธศาสตร์ได้อย่างเท่าทันกับความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ โดยดำเนินการให้มีความสัมพันธ์กับแนวทางการพัฒนาและกลยุทธ์ทางการทหารอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักของการพัฒนาชาติด้านความมั่นคงบนพื้นฐานความพึงพอใจของชุมชน โดยมีทหารเป็นสถาบันหนึ่งในของการพัฒนาให้ครบถ้วนทุกมิติที่วางอยู่บนแนวคิดการพัฒนาแบบองค์รวม และเน้นการประสานเครือข่ายเพื่อการแก้ไขปัญหาของชาติในรูปแบบต่างๆอย่างพร้อมเพียง

เนื่องจากกองทัพมีการจัดสรรทรัพยากรที่ครบถ้วนและหลากหลายรูปแบบ จึงทำให้สามารถปฏิบัติการตอบสนองความต้องการของสังคมได้หลายกรณีและหลายมิติ อีกทั้งภารกิจในการปฏิบัติของกองทัพนั้น ได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 และมีบทบัญญัติอื่นรองรับอย่างชอบธรรม จึงทำให้การปฏิบัติงานของทหารสามารถตอบสนองต่อความต้องการของสังคมได้เต็มที่ แต่ยุทธศาสตร์ทหารเพื่อการพัฒนาที่ดีนั้น ต้องสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนในพื้นที่ให้ยอมรับในหลักการมีส่วนร่วม ด้วยหลักการสันติวิธีโดยการใช้ปัญญาและศิลปะการชักจูงเป็นกลไกสำคัญในการปฏิบัติเพื่อให้ได้ผลสัมฤทธิ์แห่งการพัฒนาเพื่อก่อให้เกิดวิสัยทัศน์กว้างไกลในการรวมแนวความคิด หนทางปฏิบัติ กำลังพลและเครื่องมือ เป็นแนวทางการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ บนพื้นฐานข้อมูลข่าวสารประกอบการตัดสินใจที่ถูกต้อง ทันสมัย เพื่อผลประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนและประเทศชาติ

3.3. **แนวคิดการปฏิบัติตามหลักการตอบสนองนโยบายแห่งรัฐ** ผู้วิจัยได้แนวความคิดจากการสังเคราะห์แบบ Imperfect Inductive Method ทำให้ทราบว่ายุทธศาสตร์

ทหารเพื่อการพัฒนาจะเกิดขึ้นได้ โดยเป็นที่ยอมรับและพร้อมตอบสนองต่อการปฏิบัติงานพัฒนาของทุกภาคส่วนอย่างเต็มใจนั้น ต้องอาศัยการปฏิสัมพันธ์จากกลุ่มบุคคล 3 ฝ่าย ได้แก่ รัฐบาล เอกชนและม้งในพื้นที่ ซึ่งทั้งสามกลุ่มปัจจัยนี้ มีผลต่อการดำเนินการทางทหารอย่างยิ่งโดยเริ่มจากเมื่อรัฐบาลได้ตัดสินใจใช้นโยบายด้านความมั่นคงในรูปแบบการส่งกำลังทหารเข้าไปจัดการกับความขัดแย้งหรือควบคุมม้งเพื่อปฏิบัติการทางทหาร หากเกิดความรุนแรง มีการบาดเจ็บหรือเสียชีวิตย่อมจะมีผลกระทบต่ออารมณ์และทัศนคติที่ไม่ดีของม้งต่อรัฐบาลและกองทัพ ซึ่งทหารนักพัฒนาควรทราบปฏิกิริยาของภาคประชาสังคมเป็นอย่างดี

ในขณะที่ผู้วิจัยได้แนวความคิดจากการวิเคราะห์แบบ Method of Difference ทำให้ทราบว่าความคิดเห็นของม้งในพื้นที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนา ดังนั้นนโยบายการพัฒนาด้านความมั่นคงทางทหารของรัฐบาลในปัจจุบัน จึงควรให้ความสำคัญกับความอ่อนตัวและยืดหยุ่นเพื่อให้รองรับได้ทุกสภาวะการณ์ โดยอาศัยฐานความรู้สึกของม้งในระดับรากหญ้า (Grass Root) จากการประชาพิจารณ์ (Civic Forum) และข้อเสนอแนะจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากภาคเอกชน (Interview Guideline) เพื่อปรับสมดุลความต้องการ (Demand) ของม้งและเอกชนในพื้นที่ กับทรัพยากรของรัฐที่สนับสนุน (Supply) ชุมชนให้สอดคล้องกัน โดยความคิดเห็นของม้งในมิติต่างๆสามารถส่งผลกระทบต่อการปรับแต่งยุทธศาสตร์ทหารเพื่อการพัฒนาได้ ผลกระทบที่เกิดขึ้นย่อมจะเป็นไปในทางบวก ทำให้นโยบายเพื่อการพัฒนาและการใช้กำลังทหารของรัฐบาลเป็นที่ยอมรับของม้งในการสนับสนุนรัฐบาลและกองทัพเพื่อพัฒนาให้ชุมชนเข้มแข็งและยั่งยืนสืบไป

4.หลักการวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic culture)

4.1. การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาหลักการวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ ตัวอย่างของยุทธศาสตร์การพัฒนาที่นำมาวิเคราะห์แบบ Imperfect Inductive Method ได้แสดงให้เห็นถึงการดำเนินยุทธศาสตร์แบบพหุวัฒนธรรมของประเทศจีน ที่ประสบความสำเร็จในการรวมผู้คนที่มีความแตกต่างหลากหลายให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ได้แก่ งานวิจัยของชลธิรา สัตยาวัฒนาและคณะ (2546. หน้า 67) ซึ่งได้สะท้อนภาพของชุมชนพหุชาติพันธุ์ในอู่อารยธรรมไท–ยูนนาน จากการสะสมรากร่วมทางวัฒนธรรมไปเยว่หรือเชื้อสายของชนร้อยเผ่า ทางตอนใต้และตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศจีน ให้มีอารยธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ความหลากหลายร่วมกันบนอัตลักษณ์ของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ มายาวนานเกินกว่าสองพันปี โดยใช้ฐานคิดเชิงปรัชญาที่สะท้อนออกมาทางระบบความเชื่อที่ม้งมีอยู่ร่วมกัน คือ ความเชื่อในผีสางเทวดา ธรรมชาตินิยมและสันติวิถี

ก่อให้เกิดความสงบสุขและความมั่นคงภายใน โดยรัฐบาลจีนได้ส่งเสริมกระบวนการใช้จารีตประเพณี ในเชิงผสมผสาน ไม่แตกหักกับความเชื่อดั้งเดิมของชุมชนท้องถิ่น ถือว่าเป็นการผสมผสานอย่างใหม่โดยยังคงสามารถรักษาอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมได้อย่างไม่ขาดตอน เป็นผลให้เกิดความต่อเนื่องของภาวะที่ชุมชนพหุชาติพันธุ์ สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข สันติ บนพื้นฐานของระบบเศรษฐกิจชุมชนแบบพอเพียงและพึ่งตนเอง สร้างความสืบเนื่องทางวัฒนธรรมมาจนทุกถึงวันนี้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงพบว่ายุทธศาสตร์การพัฒนาแบบพหุวัฒนธรรมที่ประสบความสำเร็จของประเทศจีน มีรายละเอียดดังนี้

1. สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศของแต่ละพื้นที่

2. เคารพสังคม วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ชาติพันธุ์และความเป็นอยู่ของคนในชุมชน

3. การพัฒนาต้องกระทำพร้อมกันทุกมิติ ไม่มุ่งเติบโตทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว

4. มีการวางแผนและวิเคราะห์พื้นที่ให้เหมาะสม ตรงต่อความต้องการของชุมชน สร้างสมดุลต่อระบบนิเวศน์

5. มีความเข้าใจประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์

6. สร้างจุดร่วมของชุมชนด้วยการสร้างจิตสำนึกในความเป็นชาติ การพิจารณาประเด็นความมั่นคงนั้นต้องคำนึงถึงความมั่นคงของมนุษย์ (Human Security) เป็นพื้นฐาน

7. นำทุนทางสังคมวัฒนธรรมและความภาคภูมิใจต่อท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ บนความหลากหลายทางวัฒนธรรม ที่เห็นความต่างกันเป็นสิ่งสวยงาม เป็นทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า ผ่านการสรรหาประวัติศาสตร์แห่งตน ค่านิยม ความคิด อุดมการณ์ ประเพณี พิธีกรรมและระบบสัญลักษณ์ ประกอบกันจนเป็นกลุ่มคนหลากหลายเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ภาษา ศาสนาและวิถีทางดำเนินชีวิตมาอยู่รวมกัน แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์จะพยายามรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนไว้ มีความรู้สึกภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนและเพิ่มความตระหนักถึงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันมากยิ่งขึ้น

8. มีขันติธรรมที่ต่างฝ่ายต้องให้ความเคารพซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะมีความแตกต่างหลากหลายเพียงใด ความแตกต่างไม่ว่าจะเป็นภายในสังคมหรือระหว่างสังคม จึงมิใช่สิ่งที่น่าเกรงกลัวหรือปิดกั้น หากแต่ควรรักษาไว้ในฐานะที่เป็นสิ่งที่มีคุณค่าของความเป็นมนุษยชาติ โดยใช้สันติธรรมและการพูดจาทำความเข้าใจระหว่างอารยธรรมเป็นวิธีเรียนรู้ให้วัฒนธรรมทั้งปวงดำรงคงอยู่ร่วมกันได้อย่างผสมกลมกลืน

4.2. การสังเคราะห์แนวคิดเรื่องหลักการวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ จากการสังเคราะห์แบบ Imperfect Inductive Method พบว่าแนวคิดเรื่องยุทธศาสตร์การพัฒนาแบบรวมศูนย์ของธีรยุทธ บุญมี (2546, หน้า 15) ที่กล่าวว่า ในอดีตรัฐบาลไทยใช้วิธีการหลอมวัฒนธรรม (The Melting Pot) ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์สูญเสียอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเพื่อผสมผสานเข้ากับวัฒนธรรมไทย ผ่านระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ความรู้ด้านวัฒนธรรมจากภายนอกชุมชน (Exo-Socialization) ที่จัดขึ้นโดยรัฐจากศูนย์กลางแก่ประชาชนและระบบวัฒนธรรมจากภายนอกชุมชนมีความเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมม้ง เพราะเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการถ่ายทอดวัฒนธรรมสูงหรือวัฒนธรรมหลวง (Great Tradition) ให้แก่ประชาชน ทั้งภาษา ศิลปะ วรรณกรรม วิทยาศาสตร์ เศรษฐกิจและสังคม โดยการถ่ายทอดนี้ดำเนินไปอย่างฉับพลันโดยพลังอำนาจรัฐจากนักพัฒนาภายนอกชุมชน ในขณะที่กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆไม่มีโอกาสได้ปรับตัวเป็นกระบวนการที่พรมแดนของอำนาจรัฐซ้อนเข้ามาเป็นหนึ่งเดียวกับวัฒนธรรมแห่งชาติอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดการล่มสลายของวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ ปัญหาและปัญหาสังคมที่ตามมาอีกมากมาย

4.3. แนวคิดการปฏิบัติตามหลักการวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ ผู้วิจัยได้แนวความคิดจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์แบบ Imperfect Inductive Method โดยนำตัวอย่างยุทธศาสตร์แบบพหุวัฒนธรรมที่ประสบความสำเร็จของประเทศจีนและยุทธศาสตร์การพัฒนาแบบรวมศูนย์ที่ล้มเหลวของรัฐบาลไทยในอดีต มาประยุกต์รวมกันกับแผนที่ทางวัฒนธรรมม้ง จ. พิษณุโลก ทำให้ทราบว่าการศึกษาทางวัฒนธรรมทำให้เข้าใจชีวิตความเป็นอยู่ ค่านิยม ทัศนคติ และความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งได้อย่างถูกต้อง การพัฒนาประเทศให้มีความเจริญในทุกมิตินั้นจะไม่สามารถบรรลุความสำเร็จได้ หากไม่ใช้วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการพัฒนาโดยเริ่มการพัฒนาจากรากฐานเดิมแล้วต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เข้ากับวัฒนธรรมหรือภูมิปัญญาที่เป็นสากล ก่อนการกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ที่มีการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนและเหมาะสมตามแนวทาง ดังนี้

1. นำวัฒนธรรมม้งมาเป็นเครื่องมือหรือกลไกในการผลักดันยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ออกแบบไว้ ซึ่งอาจทำได้โดยการสร้างระเบียบของชุมชน เช่น การกำหนดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของสมาชิกในชุมชน การจัดระบบความคิด ความเชื่อและค่านิยมของสมาชิกให้มีรูปแบบที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน สร้างจิตสำนึกทางสังคมหรือสำนึกสาธารณะเพื่อสร้างสังคมที่มีระเบียบแบบแผนที่ชัดเจน ซึ่งอาจอยู่ในรูปของการตั้งกฎ ระเบียบ ข้อบังคับหมู่บ้านหรือข้อห้ามประจำแต่ละแซ่สกุลม้ง เป็นต้น

2. ใช้วัฒนธรรมม้งเพื่อสร้างความรู้สึกร่วม ความรู้สึกเป็นเจ้าของและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเพราะกลุ่มบุคคลที่มีวัฒนธรรมเดียวกัน ย่อมจะมีความรู้สึกผูกผันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เกิดความเป็นปึกแผ่น จงรักภักดีและอุทิศตนให้สังคมทำให้สังคมอยู่รอด ดังนั้นการส่งเสริมให้ม้งดำเนินกิจกรรมทางวัฒนธรรมบางประการ เช่น การจัดประเพณีแต่งงานหรือประเพณีงานศพแบบม้ง เป็นต้น จึงเป็นการประยุกต์มิติทางวัฒนธรรมผ่านการจัดกิจกรรมทางสังคมในรูปของพิธีกรรมต่างๆ เพื่อกระตุ้นให้ม้งในชุมชนเกิดการปะทะสังสรรค์ทางสังคม (Social Interaction) อันจะนำไปสู่การกระทำทางสังคม (Social Action) และการควบคุมทางสังคม (Social Control) ระหว่างสมาชิกในชุมชนคนอื่นๆต่อไป เพราะพิธีกรรมจะเป็นเครื่องมือสำคัญที่ก่อให้เกิดการสื่อสารสาธารณะ การยอมรับเข้าเป็นพวก และความเข้าใจที่ตรงกันในมาตรฐานเดียวกันของคนในชุมชน

3. วัฒนธรรมม้งเป็นตัวกำหนดรูปแบบของสถาบัน เช่น การที่บิดามารดามีอำนาจเหนือบุตร น้องต้องคารวะผู้เป็นพี่ และผู้น้อยต้องให้ความเคารพเชื่อฟังผู้อาวุโสประจำแซ่สกุล เป็นต้น จากมิติวัฒนธรรมดังกล่าว ทำให้สถาบันทางสังคมม้งมีความเข้มแข็ง ตั้งแต่สถาบันที่เล็กที่สุดคือสถาบันครอบครัวและแซ่ตระกูล จนถึงสถาบันทางสังคมที่ใหญ่ที่สุดสำหรับม้ง ได้แก่ สถาบันการเมืองการปกครองนอกกลุ่มชาติพันธุ์

4. วัฒนธรรมม้งเป็นเครื่องมือช่วยแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการต่างๆของชุมชน โดยการแสวงหาความรู้จากประสบการณ์ที่กลุ่มชาติพันธุ์ได้รับและประดิษฐ์คิดค้นวิธีการใช้ภูมิปัญญานั้นให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและถ่ายทอดจากสมาชิกรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่งต่อไป เช่น การประกอบพิธีกรรมบวงสรวงผีของม้ง เพื่อช่วยให้มีสมาชิกในครอบครัวมีความสุขสามารถแก้ไขปัญหาความบกพร่องทางกายและทางจิตได้ เป็นต้น รูปแบบของวัฒนธรรมที่พบในชุมชนม้ง ดังกล่าวจึงแสดงถึงลักษณะที่เป็นอัตลักษณ์ของบุคคล (Personel Identity) ที่ต่างกันไปแต่ยังคงอยู่ภายใต้กรอบอัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity) ของชุมชนม้งทั้งนี้เนื่องจากพื้นฐานทางวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดรูปแบบของอัตลักษณ์ทางสังคม ในขณะเดียวกันก็เปิดพื้นที่ของบุคคล ให้ได้มีโอกาสคัดสรร สิ่งที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความตองการของบุคคลด้วย ซึ่งนับว่าช่วยลดความกดดัน แก้ปัญหาความขัดแย้งและความล้าทางวัฒนธรรม (Cultural Lag) ในสังคมม้งได้เป็นอย่างดี

5. วัฒนธรรมม้งเป็นเครื่องแสดงถึงอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ ผ่านค่านิยม ความคิด อุดมการณ์ ประเพณี พิธีกรรมทางศาสนาและระบบสัญลักษณ์โดยเลือกที่จะหยิบยกเอาเหตุการณ์หรือเรื่องราวต่างๆมาตีความในลักษณะที่มีนัยสำคัญต่อชีวิตทางสังคมของตนเอง ด้วยการพยายามรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของม้งไว้ให้มีความรู้สึกภาคภูมิใจและตระหนักถึง

ความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เผ่าตนมากยิ่งขึ้น เช่น การแต่งกายชุดม้งในวันสำคัญหรือการมีชื่อเป็นภาษาม้งที่ใช้เรียกกันเฉพาะภายในกลุ่ม เป็นต้น

ดังนั้นการนำวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาภายใต้ชุมชนเดียวกันอย่างเท่าเทียม ในรูปของการยอมรับว่า "วัฒนธรรมย่อย" (Subculture) ของกลุ่มชาติพันธุ์เป็นสิ่งที่มีคุณค่า จึงทำให้ยุทธศาสตร์การพัฒนาม้งที่วางอยู่บนพื้นฐานของแนวคิดด้านการพัฒนาสังคมแบบพหุวัฒนธรรม (Cultural Pluralism) จึงทำให้ชุมชนม้งมีความเข้มแข็งขึ้นตามลำดับ และสามารถนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนา ช่วยจัดระเบียบสังคมให้เกิดความสมดุล และช่วยทำให้ม้งสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข โดยการแสดงอัตลักษณ์ทั้งส่วนบุคคลและอัตลักษณ์ของสังคมควบคู่กันไปได้อย่างลงตัว

5.หลักการยึดเหนี่ยวสังคมแบบอินทรีย์ (Organic solidarity)

5.1 การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาหลักการยึดเหนี่ยวสังคมแบบอินทรีย์ จากการวิเคราะห์แบบ Imperfect Inductive Method ได้พบการประสบความสำเร็จในการใช้ความสัมพันธ์เพื่อสร้างหลักการยึดเหนี่ยวทางสังคม จากงานวิจัยของ Robert Putnam (1993) ใน Making Democratic Work: Civic Traditions in Modern Italy ได้ชี้ให้เห็นถึงความแน่นแฟ้นของความสัมพันธ์ภายในเครือข่ายชุมชนที่สามารถรักษาและก่อให้เกิดความสำเร็จของกลุ่ม รวมทั้งชี้ให้เห็นถึงวิธีการและกระบวนการที่สร้างขึ้นเป็นบรรทัดฐาน ความไว้วางใจ การแทรกแซงทางสังคมและอำนาจหน้าที่ของกลุ่มเป็นองค์ประกอบสำคัญในการผลิตและการดำรงรักษาทรัพย์สินร่วมของกลุ่ม ตลอดจนการปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกในเครือข่ายสังคมที่เข้มแข็งสามารถเป็นพลังในการทำให้ทุนทางสังคมดำรงรักษาและสร้างความสำเร็จให้กับชุมชนได้อย่างยั่งยืน

5.2 การสังเคราะห์แนวคิดเรื่องหลักการยึดเหนี่ยวสังคมแบบอินทรีย์ จากการนำทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยมของเอมิลี เดอร์ไคม์ (1935) มาสังเคราะห์แบบ Baconian Inductive Method ตามหลักการ Method of Agreement พบว่าสอดคล้องกับสังคมไทยในปัจจุบันที่กำลังประสบปัญหาระหว่างมีการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมจากสังคมเกษตรกรรมไปสู่สังคมอุตสาหกรรม ผลจากการเปลี่ยนแปลงเป็นเหตุให้บุคคลต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย จากความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย พึ่งพาอาศัย ให้ความช่วยเหลือ มีความเชื่อ เจตคติและค่านิยมแบบเดียวกันอันเป็นการยึดเหนี่ยวทางสังคมแบบกลไก (Mechanical Solidarity) ซึ่งเกิดขึ้นในสังคมแบบเกษตรกรรมให้กลายมาสู่สภาพสังคมที่ยึดถือความสามารถเฉพาะตนมากขึ้น บุคคลอาจมีความเชื่อ ความคิด เจตคติและค่านิยมแตกต่างกัน ซึ่งเป็นรูปแบบการยึดเหนี่ยวสังคมแบบอินทรีย์ (Organic Solidarity) ในช่วงของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจากแบบดั้งเดิมมา

สู่รูปแบบใหม่ได้ก่อให้เกิดการเสียสภาพทางสังคม (Anomie) อันเนื่องมาจากบรรทัดฐานของสังคมแบบเก่าไม่สามารถบังคับใช้ได้อย่างทั่วถึง เกิดความขัดแย้งระหว่างค่านิยมเดิมกับค่านิยมใหม่ รวมทั้งยังก่อให้เกิดปัญหาพฤติกรรมเบี่ยงเบนต่างๆ เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาโจรกรรม ปัญหาทางกายและทางจิต เป็นต้น แต่การยึดเหนี่ยวทางสังคมแบบใหม่นี้ บุคคลสามารถรวมกันอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขต้องปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนเองอย่างเคร่งครัด ไม่ว่าจะอยู่ในสถานภาพอะไรหรือมีความแตกต่างกันเพียงใดก็ตาม การอยู่รวมกันเป็นชุมชนที่มีคุณค่าและหลักการที่แต่ละบุคคลยึดถือสอดคล้องเหมือนกัน (Shared Values and Principles) จะนำมาซึ่งความเห็นพ้องต้องกัน (Like-Mindedness) มองภารกิจและจุดมุ่งหมายร่วมกัน (Common Shared Mission and Purpose) และหากการกระทำของแต่ละบุคคลเป็นไปตามที่คาดหวังร่วมกันไว้อย่างคงที่ รูปแบบการยึดเหนี่ยวทางสังคมแบบอินทรีย์ (Organic Solidarity) จะช่วยเสริมสร้างความร่วมมือและความเชื่อถือไว้วางใจในกันและกัน อันจะนำไปสู่ความสำเร็จหรือการบรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการร่วมกัน

5.3 **แนวคิดการปฏิบัติตามหลักการยึดเหนี่ยวสังคมแบบอินทรีย์** ผู้วิจัยได้แนวความคิดจากการวิเคราะห์แบบ Imperfect Inductive Method ในงานวิจัยของ Robert Putnam (1993) ร่วมกับการสังเคราะห์แบบ Baconian Inductive Method ตามหลักการ Method of Agreement จากทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยมของเอมิลี เดอร์ไคม์ (1935) ที่สัมพันธ์กับสภาพสังคมและแผนที่ทางวัฒนธรรมม้ง จ.พิษณุโลก พบว่าการยึดเหนี่ยวทางสังคมม้งในปัจจุบันเป็นการปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในสังคมแบบใหม่ซึ่งสมาชิกม้งในชุมชนมีลักษณะแตกต่างกันในเรื่องความคิด ความเชื่อและความสัมพันธ์ในสังคม อันเกิดจากการแพร่กระจายของภาวะทันสมัยทำให้ความสัมพันธ์ของบุคคลเปลี่ยนแปลงเป็นแบบทางการมากขึ้น ขาดความเห็นอกเห็นใจ เริ่มมีการแบ่งชนชั้นทางสังคมอย่างเห็นได้ชัด ไม่เคร่งครัดในขนบธรรมเนียมประเพณีม้งดังเช่นในอดีต การปฏิบัติตามรูปแบบการยึดเหนี่ยวทางสังคมแบบอินทรีย์ (Organic Solidarity) จึงควรเริ่มจากการประชุมชี้แจงม้งในพื้นที่ให้ทราบข้อเท็จจริงในสภาวะปัจจุบันของชุมชนและร่วมกันออกแบบการจัดระเบียบสังคม เช่น มีการร่างกฎระเบียบที่ม้งทุกคนเคารพอย่างแน่ชัด การสร้างจิตสำนึกร่วมเพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหาโดยเชื่อมความสัมพันธ์ทางกลุ่มที่มีความคล้ายคลึงกันในผลประโยชน์ เช่น กลุ่มเกษตรกรม้งผู้ค้ากะหล่ำปลี กลุ่มม้งอนุรักษ์ป่าชุมชนหรือกลุ่มเยาวชนม้งคริสเตียน เป็นต้น ในขณะเดียวกันต้องเริ่มสานความสัมพันธ์ในลักษณะสังคมแบบกลไก (Mechanic Solidarity) ให้หวนกลับมามีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นกันอีกครั้งโดยอาศัยกลุ่มผลประโยชน์ของสังคมแบบอินทรีย์ (Organic Solidarity) เป็นจุดเริ่มต้นทำกิจกรรมที่คนส่วนใหญ่ในชุมชนมีความคิดเห็น

ร่วมกัน เช่น พิธีจุดเทียนชัยถวายพระพรพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว กิจกรรมวันแม่แห่งชาติ การลงแขกเอาแรงหรือการจัดงานประเพณีปีใหม่ม้ง เป็นต้น ภายใต้ลักษณะแห่งการเปิดเป้าประสงค์ร่วมของชุมชน ในขณะเดียวกันต้องสงวนความแตกต่างระหว่างบุคคลไว้ด้วยเพราะการที่สังคมม้งจะอยู่รอดได้นั้น ต้องอาศัยแต่ละบุคคลในการปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ทางสังคมนั่นเอง

6.หลักการตอบสนองความต้องการ (Needs)

6.1 **การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาหลักการตอบสนองความต้องการ** จากการวิเคราะห์แบบ Imperfect Inductive Method จากทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยมของโบรนิสโลว์ มาลินอสกี (1936) ที่เชื่อว่ามนุษย์ทุกในสังคมวัฒนธรรมมีความต้องการพื้นฐานทางร่างกายและจิตใจ โดยหน้าที่หลักของวัฒนธรรมคือ การตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ วัฒนธรรมตามทัศนะของมาลินอสกีจึงเปรียบเสมือนเครื่องมือในการตอบสนองความต้องการ (Need) พื้นฐานของชีวิต ซึ่งจะต้องได้รับการตอบสนองจากสังคม 3 ประเภท ดังนี้ การตอบสนองความต้องการพื้นฐานทางร่างกายและจิตใจ (Basic Biological and Psychological Needs) การตอบสนองร่วมกันของสมาชิกในสังคม (Instrumental Needs) และการตอบสนองความต้องการเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Needs) โดยการตอบสนองความต้องการของภาคีประชาชนในชุมชนนั้น ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานความเป็นจริงในสังคม (Realization) และมีความสมดุลกับความต้องการของรัฐเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาและปรับแต่งความคิดเห็นของภาคประชาชนให้มีแนวทางสอดคล้องกับนโยบายด้านความมั่นคงและยุทธศาสตร์ชาติมิติอื่นๆด้วย

6.2 **การสังเคราะห์แนวคิดเรื่องหลักการตอบสนองความต้องการ** จากการสังเคราะห์แบบ Baconian Inductive Method ตามหลักการ Method of Agreement พบว่าในการวางแผนยุทธศาสตร์ทหารเพื่อการพัฒนานั้น เป้าประสงค์ (Goals) จะต้องมีทิศทางที่สอดคล้องกันกับการตอบสนองความต้องการ (Needs) ของทุกกลุ่มเป้าหมายทั้งภาครัฐบาล เอกชนหรือประชาชนผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่โดยส่งเสริมให้มีความสัมพันธ์ในความคิดเห็นของชุมชนกับนโยบายแห่งรัฐ รวมทั้งเสนอแนวทางการจัดทำยุทธศาสตร์ทหารเพื่อการพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับการบริหารความคิดเห็นของภาคประชาสังคมเป็นปัจจัยควบคุม (Controlling) ของการกำหนดเนื้อหาสาระในยุทธศาสตร์หรืออาจกล่าวได้ว่ายุทธศาสตร์นั้นมาจากความต้องการของประชาชน

6.3 **แนวคิดการปฏิบัติตามหลักการตอบสนองความต้องการ** ผู้วิจัยได้แนวความคิดจากการวิเคราะห์แบบ Imperfect Inductive Method ในทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยมของโบรนิสโลว์ มาลินอสกี (1936) การสังเคราะห์แบบ Baconian Inductive Method ตามหลักการ Method of Agreement และแผนที่ทางวัฒนธรรมม้ง จ.พิษณุโลก พบว่า ความสามารถ

ในการสนองตอบความต้องการของมังได้อย่างครบถ้วนทุกมิติ ย่อมเป็นฐานรากของแนวคิดยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เข้าใจและเข้าถึงชุมชนม้งได้ดังนี้

1. สามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานทางร่างกายและจิตใจ (Basic Biological and Psychological Needs) ด้วยการใช้กำลังทหารและยุทโธปกรณ์ในยามสงบเพื่อการพัฒนาประเทศและการช่วยเหลือประชาชน ตามหลักการ MOOTW (Military Operations Other Than War) ให้ม้งที่ประสบความเดือดร้อนได้มีโอกาสพัฒนาคุณภาพชีวิตและสามารถช่วยเหลือตนเองได้อย่างพออยู่พอกินตามแนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้แก่ สอนการเพาะปลูกเพื่อเพิ่มผลผลิต ส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ที่ถูกต้องตามหลักวิชาการการผลิตอาหารที่มีคุณประโยชน์ การปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้ถูกสุขลักษณะและการสร้างระบบสาธารณูปโภคในชุมชน เป็นต้น

2. สามารถตอบสนองร่วมกันของสมาชิกในสังคม (Instrumental Needs) เป็นการทำงานประสานกันระหว่างทหารและม้งภายในชุมชนเพื่อตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐานทางร่างกายและจิตใจผ่านสถาบันครอบครัว ระบบแซ่สกุลและระบบเครือญาติ โดยอาศัยทุนทางวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการตอบสนองความต้องการของชุมชนในระดับอุปนิสัยจากการซึมซับรับเอา (Internalized) เป็นกระบวนการเรียนรู้ ผ่านทัศนคติ มุมมองและการขัดเกลาทางสังคมบ่มเพาะจนชุมชนพร้อมที่จะซึมซับ เข้าใจถึงคุณค่าของวัฒนธรรม เช่น การจัดการที่ดิน น้ำและทรัพยากรจากป่าในเชิงสถาบันชุมชน หรือการตั้งกฎชุมชนในการกำกับดูแลหมู่บ้านม้งให้เป็นไปตามจารีตประเพณี เป็นต้น ดังนั้นการสะสมศักยภาพทุนทางวัฒนธรรมเพื่อสามารถตอบสนองความร่วมมือกันของม้งในชุมชนจึงต้องเกิดจากการทำงานสั่งสมประสบการณ์ในการเรียนรู้ร่วมกันของทุกฝ่าย

3. สามารถตอบสนองความต้องการเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Needs) จากพฤติกรรมของชุมชนที่มีพื้นฐานมาจากการใช้สัญลักษณ์ (Symbol) เป็นการกระทำที่มีความชัดเจนและสื่อให้เห็นความหมายของพิธีกรรมและความเชื่อที่สืบทอดกันมาในชุมชน การที่จะเข้าใจม้งในพื้นที่ว่ามีความคิด ทัศนคติหรือจุดมุ่งหมายอย่างไรนั้น เจ้าหน้าที่ทหารที่เข้าไปพัฒนาต้องเข้าใจในบทบาท (Taking the Role) ของตนต่อบุคคลหรือชุมชนให้ดีเสียก่อน ทั้งนี้สามารถเรียนรู้ได้จากการทำกิจกรรมร่วมกันกับม้งเป็นประจำเพื่อให้เกิดความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน มีความอบอุ่นและคุ้นเคยเสมือนญาติพี่น้อง เช่น การพูดภาษาม้ง การรู้จักมารยาทและข้อห้ามประจำแซ่สกุล หรือการเข้าร่วมงานตามแบบจารีตประเพณีของม้ง เป็นต้น

จากการ Delphi – Technic โดยผู้เชี่ยวชาญ 10 ท่านในรอบแรก

พบว่าผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเพิ่มเติมต่อยุทธศาสตร์ PEGION สามารถจำแนกได้ดังนี้

1. หลักการมีส่วนร่วม (Participation) ค่าร้อยละของความต่างมีค่า = ร้อยละ 10

หัวข้อที่ผู้เชี่ยวชาญแก้ไขเพิ่มเติมได้แก่ การระบุให้ชัดเจนในรายละเอียดเกี่ยวกับผลประโยชน์ของชาติที่ทุกคนมีส่วนร่วมได้รับเมื่อปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ PEGION

การที่มุ่งให้การสนับสนุนอย่างมีส่วนร่วมกับรัฐย่อมนำมาสู่พลังอำนาจของชาติและการกำหนดยุทธศาสตร์ร่วมกันเพื่อให้บรรลุผลประโยชน์ของชาติ ก่อนนำผลประโยชน์ไปตอบแทนมุ่งอีกรอบหนึ่งซึ่งถือเป็นหลักปกครองแบบธรรมาธิบาล แต่หน่วยงานที่เข้าไปพัฒนามักละเลยและไม่ให้ความสำคัญเท่าที่ควรต่อการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ไม่ตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของมุ่งในพื้นที่อันนำไปสู่การดำเนินยุทธศาสตร์ที่ผิดพลาดสูญเสียผลประโยชน์ของชาติ ก่อให้เกิดความอ่อนแอและล่มสลายของความเป็นชุมชนในที่สุด

2. **หลักการบูรณาการความร่วมมือ** (Integral cooperation) ค่าร้อยละของความต่างมีค่า = ร้อยละ 10

หัวข้อที่เพิ่มเติม นำหลักการปฏิบัติการทางทหารนอกเหนือจากสงคราม (MOOTW:Military Operations Other Than War) มาประยุกต์ใช้กับยุทธศาสตร์ PEGION อย่างไร

ปัจจุบันทหารได้ปรับบทบาทของกองทัพให้มีส่วนในการพัฒนาประเทศและช่วยเหลือประชาชนตามภารกิจที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และดำเนินกิจกรรมการปฏิบัติการทางทหารอื่นๆที่ไม่ใช่สงคราม (MOOTW) ซึ่งจะเป็นการดึงทรัพยากรที่มีอยู่มาดำเนินงานเพื่อ

- การบรรเทาภัยพิบัติและการช่วยเหลือมุ่งที่ประสบสาธารณะภัยต่างๆ เช่น อุทกภัย วาตภัย หรืออัคคีภัย เป็นต้น

- **การปฏิบัติการเพื่อสิ่งแวดล้อม เช่น การอนุรักษ์ ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น**

- **การต่อต้านยาเสพติด เช่น ร่วมกับผู้นำชุมชนมุ่งในการรณรงค์ลด ละ เลิกสิ่งเสพติด หรือการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด เป็นต้น**

อย่างไรก็ตามต้องพิจารณาว่ากิจกรรมเหล่านี้เป็นกิจกรรมเสริมของกองทัพ ซึ่งต้องไม่กระทบกระเทือนต่อภารกิจการป้องกันประเทศและความพร้อมในการรักษาอธิปไตยของชาติ

3.หลักการตอบสนองนโยบายแห่งรัฐ (Government policy) ค่าร้อยละของความต่างมีค่า = ร้อยละ 10

<u>หัวข้อที่ผู้เชี่ยวชาญให้ความคิดเห็นเพิ่มเติม</u> **ได้แก่ การให้ความสำคัญกับความยืดหยุ่นในการปฏิบัติตามแนวคิดยุทธศาสตร์ PEGION ที่มีบรรทัดฐานตามกรอบของกฎหมายและ**ศีลธรรมอันดีงาม

จากระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน **พ.ศ.** 2548 (ระเบียบ) พบว่ารัฐได้ให้ความสำคัญกับความคิดเห็นของทุกภาคส่วนในสังคมโดยก่อน**เริ่ม**ดำเนินการโครงการของรัฐ หน่วยงานของรัฐที่เป็นผู้รับผิดชอบโครงการต้องจัดให้มีการเผย**แพร่**ข้อมูลให้ประชาชนทราบถึงเหตุผลความจำเป็น วัตถุประสงค์ของโครงการ ผู้ดำเนินการ สถา**นที่**ดำเนินการ ขั้นตอนและระยะเวลาดำเนินการ ผลลัพธ์ของโครงการ ผลกระทบที่อาจเกิด**ขึ้น**แก่ประชาชนที่พื้นที่และประมาณการค่าใช้จ่ายของโครงการ จากนั้นจึงเปิดการรับฟังความคิดเห็น**ของ**ประชาชนโดยหน่วยงานของรัฐต้องมุ่งให้ประชาชนมีความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับโครงการ**ของรัฐ**และรวบรวมความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อโครงการนั้นด้วยวิธีการสำรวจความคิดเห็น**แบบ**สัมภาษณ์รายบุคคล การประชาพิจารณ์ การอภิปรายสาธารณะ การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าว**สาร**การประชุมเชิงปฏิบัติการหรือการประชุมระดับตัวแทนของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้**เสีย**แล้วจัดทำสรุปผลการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ประกาศให้ทราบเพื่อรวบรวมความต้อง**การ**ที่แท้จริง อุปสรรค ปัญหาข้อขัดข้องหรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากผลกระทบของโครงกา**รมา**กำหนดทิศทางของยุทธศาสตร์ให้ดำเนินไปอย่างตรงเป้าประสงค์ของชุมชน รวมทั้งร่วมกันกำ**หนด**มาตรการป้องกันและการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการพัฒนาให้เหลือน้อยที่สุด

4. หลักการวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic culture) ค่าร้อยละของความต่างมีค่า = ร้อยละ 20

<u>หัวข้อที่ผู้เชี่ยวชาญให้ความคิดเห็นเพิ่มเติม</u> ได้แก่ การนำมิติทางวัฒนธรรมม้งมาประยุกต์ใช้กับแนวคิดยุทธศาสตร์ PEGION ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมใน**บทที่ 2 ผู้วิจัยพบว่า วัฒนธรรมของทุกกลุ่มชาติพันธุ์ มีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้**

1. ระบบอุดมการณ์ ได้แก่ กระบวนการซึ่งประกอบไปด้วยความเชื่อ พิธีกรรม ศักดิ์ศรีและสิทธิของความเป็นมนุษย์ถือเป็นสิทธิตามธรรมชาติที่จะเสริมสร้างความมั่นใจและอำนาจให้กับคนในชุมชนหรือสังคมท้องถิ่นเพื่อเป็นพลังในการเรียนรู้ สร้างสรรค์ ผลิตใหม่และถ่ายทอดภูมิปัญญาในการพัฒนาสังคม

2. ระบบความรู้ ภูมิปัญญาและความรู้สึก ได้แก่ การจัดการกับความสัมพันธ์ทางสังคมและความสัมพันธ์ระหว่างสังคมกับสภาพแวดล้อม มักปรากฏให้เห็นในรูปแบบของกระบวนการเรียนรู้ การสร้างสรรค์ การผลิตและการถ่ายทอดความรู้ผ่านองค์กรสังคมในท้องถิ่นเพื่อปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมเป็นพื้นฐานของการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีเพื่อความเจริญและความอยู่รอดของบุคคล

3. ระบบสังคม ได้แก่ การรวมตัวกันขององค์กรทางสังคมและพฤติกรรมต่างๆของบุคคล เพราะในการดำเนินชีวิตของบุคคลจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยระบบนี้ในการอยู่ร่วมกัน

4. ระบบคุณค่าและบรรทัดฐานสังคม ได้แก่ ศีลธรรมของส่วนรวม ระเบียบแบบแผนหรือประเพณีที่บุคคลในสังคมยึดถือและปฏิบัติร่วมกัน รวมไปถึงจิตวิญญาณของความเป็นมนุษย์ที่สร้างสรรค์ มักแสดงออกในรูปของความคิดที่ให้ความสำคัญกับความเป็นธรรม ความอุดมสมบูรณ์และความยั่งยืนของสังคมธรรมชาติบนพื้นฐานของการเคารพต่อส่วนรวมและเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเอง

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าสามารถนำรากเหง้าทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งมาประยุกต์ใช้กับแนวคิดยุทธศาสตร์ PEGION ได้ด้วยการบูรณาการองค์ประกอบสำคัญของวัฒนธรรมทั้ง 4 ระบบ ให้สอดคล้องกับความต้องการเชิงยุทธศาสตร์และความเป็นจริงในสังคมม้งได้อย่างผสมกลมกลืน เช่น การจัดงานประเพณีปีใหม่ม้งที่มีลักษณะเป็นการประสานเครือข่ายพึ่งพาอาศัยกันระหว่างม้งจากทุกทั่วสารทิศที่มีแซ่สกุลเดียวกันให้มีความรักใคร่ปองดองอย่างเหนียวแน่น หรือ การทำพิธีลงสีดา ซึ่งสามารถทำให้คนในชุมชนศรัทธา เชื่อถือให้ความร่วมมือในการพัฒนาและร่วมกิจกรรมต่างๆ ภายในหมู่บ้านเป็นอย่างดี

<u>หัวข้อที่ผู้เชี่ยวชาญให้ความคิดเห็นเพิ่มเติม</u> ได้แก่ การนำขีดความสามารถทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งในที่นี้ได้แก่ ม้ง มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม

รูปแบบการพัฒนาที่คำนึงถึงขีดความสามารถทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ต้องอาศัยองค์ความรู้ตามธรรมชาติและท้องถิ่นพื้นบ้านประสานกับการเคารพในคุณค่าและศักดิ์ศรีของมนุษย์ การเสริมสร้างความเป็นธรรมในสังคมและความยั่งยืนของธรรมชาติแวดล้อม การพัฒนาด้วยวัฒนธรรมจึงเป็นการนำเอาประสบการณ์และภูมิปัญญาที่ได้สั่งสมสืบกันไว้ในสังคมของตนออกมาใช้เป็นเป้าประสงค์หลักหรือธงของการพัฒนาด้วยการปรับ ดัดแปลงและสร้างสรรค์ จัดทำสิ่งใหม่ๆให้เข้ากันบังเกิดคุณค่าอำนวยประโยชน์แก่ชีวิตและสังคมอย่างแท้จริงเป็นการนำไปสู่การมีส่วนร่วม การจัดการและการตัดสินใจขององค์กรภาคประชาชนในชุมชนบนพื้นฐานแห่งการพัฒนา

ที่ยั่งยืนร่วมกัน ดังจะเห็นได้จากการที่ม้ง จ.พิษณุโลก มีความเชื่อถือในกฎข้อบังคับแบบจารีตประเพณี (Common Law) ที่เกิดจากการประชุมและออกความคิดเห็นร่วมกันของผู้นำแซ่สกุลเพื่อถือเป็นหลักปฏิบัติตามจารีตประเพณีและข้อตกลงในชุมชนอย่างเคร่งครัดทั้งชุมชนม้ง 9 หมู่บ้าน เป็นผลให้การพัฒนาขีดความสามารถในด้านโครงสร้างการปกครองของผู้นำทางการเมือง ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล (ส.อบต.) ประจำหมู่บ้านม้ง สามารถบังคับใช้กฎ ควบคุมและประสานงานภายในชุมชนได้อย่างรวดเร็ว

5. **หลักการยึดเหนี่ยวสังคมแบบอินทรีย์** (Organic solidarity) ค่าร้อยละของความต่างมีค่า = ร้อยละ 10

หัวข้อที่ผู้เชี่ยวชาญให้ความคิดเห็นเพิ่มเติม ควรนำแนวคิดเรื่ององค์กรความร่วมมือแบบอินทรีย์ (Organic Organization) มาประยุกต์ใช้ร่วมกับแนวคิดยุทธศาสตร์ PEGION ด้วย

ความร่วมมือจากชุมชนในการพัฒนาจะเกิดขึ้นได้ ทุกภาคส่วนต้องเห็นความสำคัญและมีแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของชุมชนโดยนำความคิดเห็นของม้งมาจัดทำเป็นวัตถุประสงค์ (Objective) ของการพัฒนา ซึ่งสามารถตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงใจม้งในพื้นที่ก่อให้เกิดองค์กรความร่วมมือแบบอินทรีย์ (Organic Organization) สร้างความเป็นหนึ่งเดียวกันของกลุ่มชน (Organic Community) ไม่ว่าคนในชุมชนจะมีความแตกต่างกันทั้ง ชนชั้น เพศ ศาสนา ภาษาหรือชาติพันธุ์ก็ตาม แต่ถือได้ว่าทุกคนล้วนมีความสำคัญต่อชุมชนอย่างเท่าเทียมบนพื้นฐานสิทธิมนุษยชนเพื่อลดช่องว่างในความแตกต่างระหว่างกันและเป็นการสร้างแรงยึดเหนี่ยวสังคมให้เพิ่มขึ้น

6. **หลักการตอบสนองความต้องการ** (Needs) ไม่มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ค่าร้อยละของความต่างมีค่า = ร้อยละ 0

จากการ Delphi – Technic โดยผู้เชี่ยวชาญ 10 ท่านในรอบที่ 2

พบว่ามีความคิดเห็นเพิ่มเติมต่อยุทธศาสตร์ PEGION สามารถจำแนกได้ดังนี้

1. **หลักการมีส่วนร่วม** (Participation) ค่าร้อยละของความต่างมีค่า = ร้อยละ 20

หัวข้อที่เพิ่มเติม กองทัพจะทำอย่างไรให้ชุมชนตระหนักในคุณค่าของการมีส่วนร่วมและยอมรับหน่วยงานทหารให้เป็นองค์กรหนึ่งในการพัฒนาโดยไม่ถูกปฏิเสธจากชุมชน

กองทัพต้องทำความเข้าใจกับชุมชนและให้ความสำคัญต่อการพัฒนาที่เน้นความเป็นมนุษย์มากกว่าวัตถุหรือความเป็นทุนนิยมใช้พลังร่วมกันเป็นกลุ่มก้อนทางสังคม (Social

Integration Force) รวมตัวกันทำกิจกรรมในรูปแบบประชาคม โดยให้มั่งเป็นศูนย์กลางการพัฒนาทุกด้านเพื่อเป็นการป้องกันการถูกปฏิเสธหรือต่อต้านจากมั่งในชุมชน อาศัยหลักการมีส่วนร่วมบนความเสมอภาคและเท่าเทียมในการพัฒนาความหลากหลายของภูมิปัญญาและวัฒนธรรมชนเผ่าซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของชุมชนมั่งที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง เน้นการพึ่งตนเองโดยนำพุทธปรัชญาของนักพัฒนามาประยุกต์ใช้ ได้แก่ สัปปุริสธรรม อันเป็นลักษณะเฉพาะตัวของนักพัฒนาที่พึงกระทำและกัลยาณมิตรธรรม ที่เป็นคุณสมบัติเฉพาะสำหรับปฏิบัติต่อผู้อื่น นำมาเป็นหลักปฏิบัติในการทำงานร่วมกันย่อมก่อให้เกิดความเข้าใจและประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนา

<u>หัวข้อที่เพิ่มเติม</u> ปรับแก้ข้อมูลในภาพ 2 ผลประโยชน์ตอบแทนระหว่างรัฐกับประชาชนของ พันเอกสิทธิพร สิทธิสาตร์ (2546. หน้า 121) ให้มีข้อมูลใหม่ดังนี้

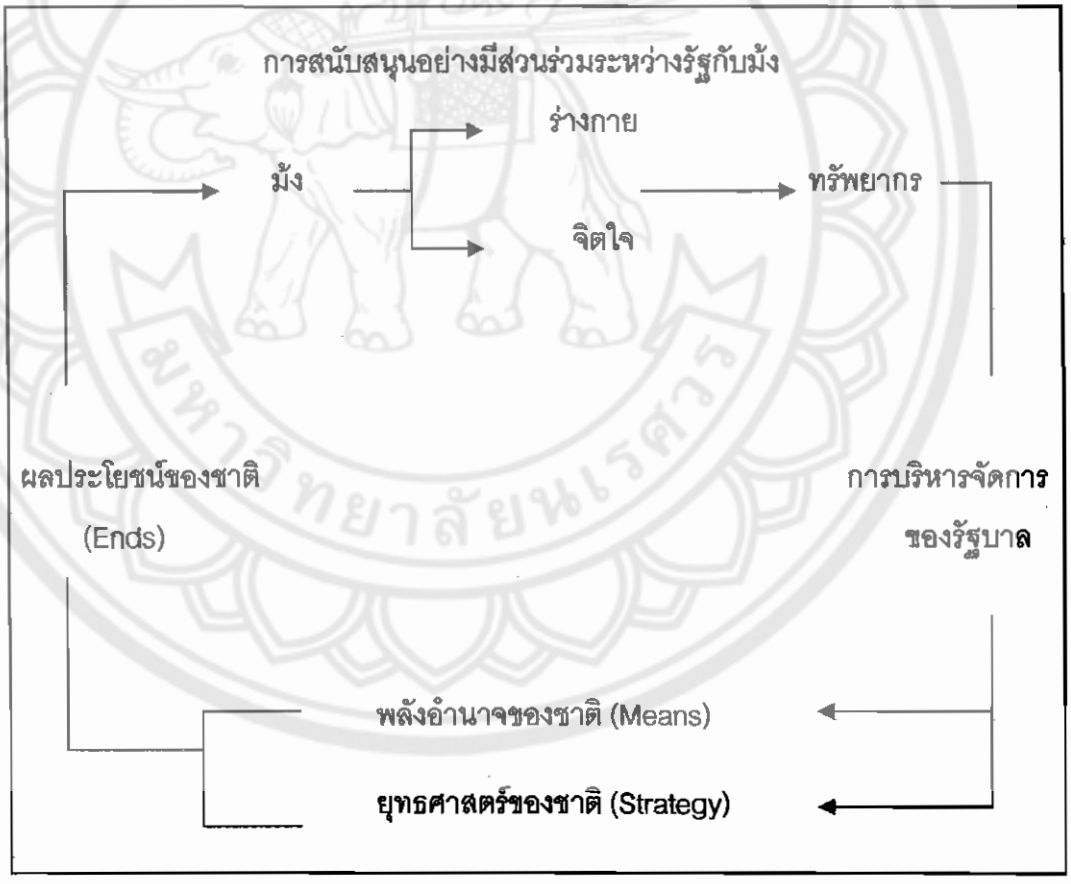

ภาพ 16 การสนับสนุนอย่างมีส่วนร่วมระหว่างรัฐกับมั่ง

2. หลักการบูรณาการความร่วมมือ (Integral cooperation) ไม่มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ค่าร้อยละของความต่างมีค่า = ร้อยละ 0

3.หลักการตอบสนองนโยบายแห่งรัฐ (Government policy) ไม่มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ค่าร้อยละของความต่างมีค่า = ร้อยละ 0

4. **หลักการวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์** (Ethnic culture) ไม่มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ค่าร้อยละของความต่างมีค่า = ร้อยละ 0

5. **หลักการยึดเหนี่ยวสังคมแบบอินทรีย์** (Organic solidarity) ค่าร้อยละของความต่างมีค่า = ร้อยละ 10

หัวข้อที่เพิ่มเติม ควรอธิบายเพิ่มเติมถึงความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรม (Culture) และการยึดเหนี่ยวทางสังคม (Solidarity)

จากแนวความคิดของ Craig Calhoun. et al. (1997.p.16) พบว่า วัฒนธรรมเป็นองค์ประกอบเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีในสังคมโดยเริ่มจากในครอบครัว โรงเรียน สถาบันศาสนาไปจนถึงการมีส่วนร่วมในสถาบันทางวัฒนธรรมทั้งหมด ในขณะที่ Bourdieu Pierre (1990.p.9) กล่าวว่าวัฒนธรรมทำหน้าที่จำแนกความแตกต่างของคน ชี้ให้เห็นความเหลื่อมล้ำของผู้คนในสังคมให้อยู่ในลำดับขั้นของฐานานุกรมทางสังคม (Social Hierachy) ตามตำแหน่งหน้าที่ที่แตกต่างกันไป ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการยึดเหนี่ยวทางสังคม (Solidarity) ไม่ว่าจะแตกต่างกันในเรื่องความคิด ความเชื่อและความสัมพันธ์ของสมาชิกในสังคม รูปแบบกลไก (Mechanic) หรือรูปแบบอินทรีย์ (Organic) ก็ตาม ล้วนมีความสัมพันธ์และแปรผันตามรูปแบบของวัฒนธรรม (Culture) ที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลาด้วยกันทั้งสิ้น

6. **หลักการตอบสนองความต้องการ** (Needs) ไม่มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ค่าร้อยละของความต่างมีค่า = ร้อยละ 0

จากการ Delphi – Technic โดยผู้เชี่ยวชาญ 10 ท่านในรอบที่ 3

พบว่าไม่มีความคิดเห็นเพิ่มเติมต่อยุทธศาสตร์ PEGION ทั้ง 6 หลักการแต่อย่างใด ทำให้ค่าร้อยละของความต่างมีค่า = ร้อยละ 0 ทั้งหมด